

aziz nesin

Aziz Nesin'den
çocuklara
en güzel öyküler

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

Aziz Nesin (1915-1995): Edebiyatımızın en ünlü ve en çok eser veren mizah ustalarından biridir. Asıl adı Mehmet Nusret Nesin'dir. Edebiyat yaşamı boyunca yüzü aşkın takma ad kullanmıştır. En sıradan olaylardan bile öykü konusu çıkarmış, eleştiren ve yeren bir yaklaşımla, büyük bir ustalıkla anlatmış, çağdaş mizah edebiyatımızın dünya çapında temsilcisi olmuştur. Harp Okulu'nda okudu, üsteğmenken ordudan çıkarıldı. Bir süre bakkallık yaptı, sonra gazeteciliğe başladı. *Yedigün*, *Karagöz* ve *Tan*'da çalıştı. *Cumartesi* adlı bir dergi çıkardı, Sabahattin Ali ile birlikte *Markopaşa* adlı mizah dergisini yayımladı. *Akba-ba* dergisinde takma adlarla mizah öyküleri yazdı. Kemal Tahir'le birlikte *Düşün Yayınevi*'ni kurdu. *Yeni Gazete*, *Akşam* ve *Tanin*'de köşe yazıları yazdı. *Öncü*, *Yeni Tanin* ve *Günaydın* gazetelerinde çalıştı. *Zübük* adlı bir mizah dergisi yayımladı. Yapıtları arasında 10'a yakın roman, bir o kadar oyun, 40'a yakın öykü kitabı, masal, fıkra, anı ve inceleme kitapları yer alır. En tanınmış öykü ve romanları: *Fil Hamdi*, *Damda Deli Var* (1956), *Gol Kralı*, *Toros Canavarı* (1957), *Nazik Alet* (1958), *Zübük*, *Yüz Liraya Bir Deli* (1961), *Şimdiki Çocuklar Harika* (1967), *Hayvan Deyip Geçme* (1973), *Tatlı Betiüş* (1974), *Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz* (1977). Şiir kitapları: *Sondan Başa* (1984), *Hoşçakalın* (1990). Yurt içinde 1968'de Karacan Armağanı, 1970'te TDK Tiyatro Ödülü Aziz Nesin'e verildi. Kazandığı uluslararası ödüllerden bazıları 1956 ve 1957'de Altın Palmiye, 1966'da Altın Kirpi, 1969'da Krokodil, 1975'te Lotus Edebiyat ödülleri.

TÜRK EDEBİYATI

AZİZ NESİN
AZİZ NESİN'DEN ÇOCUKLARA EN GÜZEL ÖYKÜLER

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2013

Sertifika No: 11213

Genel Yayın: 2775

EDİTÖR

ALİ ALKAN İNAL

DÜZELTİ

NEBİYE ÇAVUŞ

GRAFİK TASARIM UYGULAMA

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI'NDA

1. BASIM: MAYIS 2013, İSTANBUL

ISBN 978-605-360-869-1

BASKI

BAŞAK MAT. TAN. HİZ. İTH. İHR. TİC. LTD. ŞTİ.

ANADOLU BULVARI MEKA PLAZA NO:5/15

GİMAT – YENİMAHALLE / ANKARA

(0312) 397 16 17

SERTİFİKA NO: 12689

Bu kitabın tüm yayın hakları nakıldır.

Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

İSTİBRAF CAHİDESİ, MEŞFUR SOKAK NO: 1/1 BEYOĞLU 34411 İSTANBUL

Tel: (0212) 292 19 91

Fax: (0212) 292 19 99

www.tkbuhur.com.tr

Öykü

*aziz nesin'den
çocuklara en güzel öyküler*

AZİZ NESİN

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

Sevgili Çocuklarımız,

Çoğunuzun bildiği gibi, Büyük Önder Atatürk, Cumhuriyet'in ilanından hemen sonra, ülkemizin ekonomik gelişimine katkı sağlaması amacıyla 1924 yılında Türkiye İş Bankası'nı kurdu.

İş Bankası, çalışmalarıyla her dönem toplumun gelişimine katkı sağlamayı en önemli görevleri arasında gördü. Bugün adımızın bankacılık, finans, ekonomi ve sanayi alanlarında ilk sıralarda yer almasının temelinde yatan en önemli etkenin de bu olduğunu düşünüyoruz.

İş Bankası olarak siz sevgili çocuklarımızın geleceğine yatırım yapmak, sizlere daha güzel bir dünya hazırlamak için çalışmaktan mutluluk duyuyoruz.

“Karneni Göster, Kitabını Al” çalışmamızın 6. yılında, gelecekteki büyük kütüphaneniz için yeni bir kitap daha hazırladık: *Aziz Nesin'den Çocuklara En Güzel Öyküler...* Aziz Nesin mizah edebiyatımızın doruğuna çıkmış bir yazarımızdır. Çağının sorunları karşısında etkin bir aydın olarak durmuş, konularını günlük yaşamın içinden, kahramanlarını halktan seçmiştir. Geniş halk kesimlerinin sorunlarını büyük bir ustalıkla dile getirirken, toplumsal değişim sürecindeki insanın konumunu da yetkin bir biçimde yansıtmıştır. Bu kitabı severek okuyacağınızı ümit ediyor, mutlu bir tatil geçirmenizi diliyoruz.

Türkiye İş Bankası

İÇİNDEKİLER

Mizahî Bir Türkiye Manzarası / Doğan Hızlan.....	ix
Ben Hayatta Daima.....	1
Gözüne Gözlük.....	7
Gemiye İstila Eden Salyangozlar.....	14
Şermendi Ne Zaman Doğdu?.....	20
Uyusana Tosunum Ninni.....	25
Okul Aile Birliği.....	31
Usulen.....	40
Sinekler Olmasa.....	52
Altı Bekçi Atlıkarıncada.....	57
Bizim Eve Amerikalı Misafir Gelecek.....	67
Üç Günde İngilizce.....	80
Çocuk Ne Zaman Ağlar.....	92
Konserve Kutusu.....	99
Amerika'yı Yapan Mimar.....	106

MİZAHÎ BİR TÜRKİYE MANZARASI

Okuyacağınız Aziz Nesin öyküleri, mizah edebiyatımızın en güzel örnekleridir.

Mizah öğreticidir. İnsana anlamayı, sevmeyi, hoşgörüü öğretir.

Günlük yaşam içinde rastladığımız birçok kişi bizde gülme duygusu yaratabilir. Onlara gülerken size de gülüneceğini aklınızdan çıkarmayın.

Aziz Nesin'in yazdıkları bizi niye etkiler, onları neden severiz?

Çünkü Aziz Nesin Türkiye manzarasını mizahla çizmiştir! Hepimizin vesikalık fotoğrafını çekmiş, o fotoğrafın ardında kalan hikâyeyi anlatmıştır...

Çünkü yaşadığımız toplumdaki insanları anlatır, hatalarımızı gösterir, güzel yanlarımızı över, çirkin yanlarımızı yerer, aklımızın kestiği kesmediği yerleri bize sunar. Öylece bir insan bütünü çıkar ortaya.

Yerli yersiz kızgınlıklar, öfkeler mizahla buluşunca yumuşar.

Çok rastladığımız ama dikkatimizden kaçan tipleri yaratmanın ustasıdır.

Her şeyin aşırısı insanı yok eder, hele bu nasihat, uyarı ise tepki uyandırır. Ben Hayatta Daima'nın baba kahramanı işte bu açıdan hem gülünç hem trajiktir.

Elbette sağlığımıza dikkat edeceğiz, ama bu konuda her doktorun dediğini yaparsanız, dostlarınızın tavsiyelerine göre sağlığınızı ynlendirirseniz, Gözüne Gözlük'teki kahramanın durumuna düşersiniz. Hele, aydın görünmek için gözlük takarsınız, hiçbir Şeyi göremezsiniz. Özenti de büyük kusurdur.

Gemiye İstila Eden Salyangozlar yks fantezi değildir, gerçekten Türkiye'den dıŐarıya salyangoz ihracatı vardır ama bir gemide hepsi dışarı fırlayınca hayat yaŐanmaz olur.

Batıda çok sevilen bu yemeğin Türkiye'de pek iŐtahlısı yoktur, bu öykü iki dünya arasındaki farkı da anlatıyor.

Aziz Nesin'in yazdığı her öykünün hayatımızda karŐılığı vardır, onun geniş eleştiri yelpazesindeki öykülerden Şermendi Ne Zaman Doğdu? gerçekten bazı bilim adamlarının, ayrıntıda kaybolup esasını unutmalarına güzel bir göndermedir.

Yazar, Şair Şermendi'nin doğum tarihini saptamak için ciltlerce yazacak ama Şair hakkında bilgi vermeyecektir... İŞte nl mizahî burada laf salatasının nasıl zaman kaybı olduğunu gösteriyor. Hepimizi esasa gelmeye çağırıyor. Çok ve anlamsız konuşmak, insanın hem kendi zamanını hem başkalarının zamanını almaktır.

Okul Aile Birliği toplantısını ananız babanız yaŐamıŐtır, siz de grmŐsnzdir.

Nüfus kütüğündeki yanlışlıklardan doğan gülünçlüğü birçok oyunda, filmde grmŐsnzdir. Yazarın nl oyunu Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz, nüfus kaydı yanlışlıklarının ortaya çıkardığı gülünçlüğü sergiler.

Usulen sözüünü bu yaşta duymuşsunuzdur ama bütün hayatınız boyunca duyacaksınız. Birçok gereksiz işlemin hep usulen şemsiyesi altında yapıldığına tanık olacaksınız, kızmayın, çünkü elinizden bir şey gelmez.

Bu yanlışlık sonucunda anlı şanlı hanımefendi erkek olduğunu(!) kabul eder.

Sinekler Olmasa...

Bazı kişiler vardır ki doğuştan itibaren başarısızlığa çeşitli gerekçeler uydururlar, bedelini hep başkalarına yüklerler. Üstelik erteleyerek yaşarlar.

İnsanın kendini olduğundan başka göstermek için harcadığı çabalar onu gülünç yapar. Hele bu para konusunda ise gülünçlüğü derecesi daha da artar.

Eğer mutlu yaşamak istiyorsanız, kendinizden başkasıymış gibi görünmeye çalışmayın. Bizim Eve Amerikalı Misafir Gelecek, bu durumun gülünçlüğü sergiliyor.

Üç Günde İngilizce ve Çocuk Ne Zaman Ağlar? da keyifle okunacak neşeli öykülerdir.

Bir edebiyat yapıtını okuduğumuzda neden beğeniriz. Üzülürüz, güleriz, kızarız, duygulanırız.

Bütün bunların nedeni, onunla hayatımız arasında bir bağ kurmaktır, ya başımızdan geçmiştir ya geçecektir.

Mizah insanın kendini eleştirmesi, öz eleştiri yapmasını da sağlar.

Okuduğunu, öğrendiğini, bildiğini kendi yaşamına geçirmesi için de bir araçtır.

Mizah, bir aynadır, ona baktığımızda önce kendimizi sonra bütün dünyayı görürüz.

İyi okumalar dilerim.

Doğan Hızlan

BEN HAYATTA DAİMA

Sımsıkışık oturuyorduk; o gece Spor ve Sergi Sarayı iğne atılsa yere düşmeyecek kadar kalabalıktı.

Solumda, benim yaşımda gösteren tombul bir adam oturuyordu; konuşmalarından yanında oturan çocuğun babası olduğunu anladım. Çocuğun terbiyeli bir lise öğrencisi olduğu kılığından, yaşından, davranışlarından belliydi.

Önce güreş minderine Rus millî takımı çıktı, alkışlandı. Arkasından bizim takım çıkınca alkış Spor Sarayını çınlattı. Çocuk da alkışlıyordu. Babası,

— Sakin ol, dedi, hayatta hiçbir şeyin aşırısı iyi değildir. Bir insan, evladım, hayatta hiçbir zaman aşırıya kaçmamalıdır; alkışlarken de öyle... Hayatta hiçbir zaman ölçüyü kaçıрма!.. Orta yol en iyi yoldur.

Tören başlamıştı. Güreşçiler karşılıklı birbirlerine armağanlar verirlerken, baba oğluna anlatıyordu:

— Bak oğlum, güreşlerin sonu alınıncaya kadar beklemek yok. Son güreşin bitmesine beş dakika kala hemen kalkarız. Erken kalkarsak, ancak otobüste yer bulabiliriz. Sona kalırsak, hem bu kalabalıkta eziliriz, hem de ne otobüs, ne otomobil bulabiliriz. Çok da erken kalkmak

olmaz. Tabii güreş seyretmek için... Müsabakalar bitmeden beş dakika önce kalkarız. Ne çok erken, ne çok geç... Hayatta hiçbir zaman ne nde olmalı, ne arkada kalmalı. Başa geçmek iyi değildir, geride kalmak da... Hayatta bir insan, ne geç, ne erken, tam zamanını bilmelidir.

Adamın ğluna verdiği öğütler yüzünden mikrofonda konuşulanları anlayamadım. Biraz sonra da greşler başladı. Ama babanın ğtleri bitmiyordu:

— Bak, evden çıkarken pardsn almadın. Bir evlat hayatta daima baba sözü dinlemelidir. Ben sana, “Yavrum, pardsn al!” dedim. Evet, evden çıkarken hava güzeldi. Ama geceyarısı hava serinler. Burada da terleyeceksin. Dışarı çıkınca, haydi bakalım, soğukta ne yapacaksın?.. Tabii hasta olursun... Hayatta daima büyük sözü dinlemelidir.

Yüksek sesle ğluna her konuda öğütler veren baba, birden bana döndü:

— Bazı babalar, beyefendi, gittikleri yerlere çocuklarını götürmezler. Gayet yanlış bir hareket... Bir baba hayatta daima ğlu ile arkadaş olmalıdır. Mesela ben ğlumu bu güreşleri seyretmekten mahrum bırakmadım. ocuktur, herşeyi görüp öğrenmelidir. Onun hatırı için kalktım, buraya geldim.

Bu sırada birinci güreş bitmişti ama adamın gevezeliğinden güreşin sonucunu anlayamadım, ikinci güreş başladı. Salon çok sıcak olmuştu. ocuk ceketini çıkartıyordu.

— Ne o, ceketini mi ıkartıyorsun? Evet, çok sıcak oldu içerisi, çıkar ceketini. Ama bikez bana sormalıydın...

ğluna böyle diyen adam, başını geriye çevirip arkasında oturana anlatmaya başladı:

— Beyefendi, ben çocuğumun hiçbir arzusuna engel olmam. Hayatta hiçbir zaman babalar çocukların arzularına engel olmamalıdır; ancak yeter ki o arzu makul olsun. Değil mi efendim? Mesela oğlum ceketini çıkarıyor. Mademki öyle istiyor, öyle olsun... Yalnız...

Çocuğuna döndü:

— Bak oğlum, ceket çıkarmanın bir usulü vardır. Ceket öyle gelişigüzel çıkarılmaz. Çünkü sen ceketini çıkarır, dizinin üstüne koyarsan, cebindekiler yere dökülebilir, senin de haberin olmaz. Onun için ceketini çıkarırken, önce cebindekilere bakacaksın, cebinde olanları dökülmeyecek, düşmeyecek gibi yerleştirip ondan sonra ceketini çıkaracaksın. Ben hayatta hiçbir zaman cebimdekileri iyice yerleştirmeden ceketimi çıkarmış değilimdir; onun için de hayatımda hiçbir şeyimi ne düşürdüm, ne kaybettim...

Adamın çenesinden içime fenalık geldi. Oturacak başka biyer olsa, hemen oradan kalkacaktım. Ama oturacak değil, ayakta duracak yer bile yoktu.

Sağ yanımdakine,

— Affedersiniz, bu ikinci güreş değil mi? diye sordum.

— Hayır, üçüncü güreş başladı.

Ne seyrettiğim güreşi, ne hakemlerin söylediklerini anlayabiliyorum.

Baba oğluna diyordu ki:

— Susadın mı?.. Bak, bu olmadı. Hayatta insan da-
ıma, böyle biyere gelirken, evinden çıkmadan önce, su-
yunu iyice içmelidir. Bir gazoz bişey değil... İçersin, ne
olacak... Ama bak, terledin, buz gibi gazozu içince ök-
süreceksin. Hayatta herşeyden önce sağlık gelir, herşeyin
başı sağlık... Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi.

Suyunu iç, evinden öyle çık! Bu sana ders olsun... Gazozcu! Gel bakayım, bir gazoz ver!

Adamın çenesinden kurtulmak için oradan kalktım ama kalabalıktan kıpırdıyamadım bile, yine eski yerime oturmak zorunda kaldım.

— Gazozu birdenbire içme oğlum! Hiçbir zaman soğuk şeyi birden içmemeli... Sıcacık mideye, hele böyle terliken buz gibi gazoz girince, al işte hastalık... Onun için daima yudum yudum içmeli, beş dakika durmalı, dinlenerek... Hem de gazozu ısıt, sonra yut... Ben hayatta hiçbir zaman dondurma gibi, gazoz gibi soğuk şeyleri birdenbire içmemişimdir; onun için de maşallah, demir olsa midem hazmeder.

Of, puf diyorum ama adam oralı değil. Kim yendi, kim yenildi anlamadan dört güreş bitti, on dakika ara verildi.

Galiba çocuk helaya gitmek istedi. Babası,

— İşte bir yanlış daha, dedi, bu kalabalıkta helaya nasıl gideceksin? Adım atılacak gibi değil ki... İnsan hayatta daima ihtiyatlı¹ olmalıdır. Madem böyle biyere geliyorsun, burada saatlerce oturacağını düşünüp evinden çıkmadan önce hertürlü ihtiyacını göreceksin. Çişini mişini et, öyle çık sokağa... Ben hayatta hiçbir zaman aptesimi etmeden evden çıkmamışım. Sen de öyle yap oğlum... Peki şimdi ne olacak? Helanın nerede olduğunu biliyor musun?.. Gördün mü, bilmiyorsun... İnsan hayatta her zaman için tedbirli olacak... Böyle biyere girdin mi, önce helanın nerede olduğunu sorup öğreneceksin... Haydi bakalım, git de ara bul!..

1 İhtiyat: Herhangi bir konuda ileriye düşünerek ölçülü davranma, sakınma.

Çocuk gitti. Adam bana anlatmaya başladı:

— Kimi babalar, çocuklarını böyle yerlere yalnız başlarına bırakırlar. Hiç doğru değil... Gece vakti çocukları eğlence yerlerine yalnız göndermek yanlışır; ahlakları, terbiyeleri bozulur. Ben hayatta çocuğumu hiç yalnız bırakmamışım.

Başımı öbür yana çevirince, adam konuşmasının arkasını sol yanındakine anlatmaya devam etti:

— Bir baba, oğlu ile arkadaş olmalıdır beyefendi. Ben daima böyle yapmışım.

Çocuk geldi. Babası,

— Geç kaldın, dedi, hayatta daima, biyere gittin mi çabucak işini yapıp döneceksin...

Güreşler sürüyor, adam susmak bilmiyor. Artık bu gevezeye dayanamayıp yanından kalktım, oturanların ayaklarına basarak, ayaktakileri ite kaka ordan uzaklaştım.

Biraz sonra da güreşler bitti. Adım adım dışarı çıkıyorduk. Öğütçü adamın sesini arkamdan duydum. Çocuk yoktu yanında. Birden beni görüp,

— Kayboldu, dedi.

— Kim? dedim.

— Bizim çocuk kayboldu...

— Merak etmeyin, koca delikanlı kaybolur mu, kapıda bekliyordur.

— Hayır, beklemez.

— Eve gelir öyleyse...

— Gelmez... Biliyorum, gelmez. Bitti artık... Benim yedi oğlum, dört kızım var, hepsi gitti, bir bu kalmıştı.

— Bu kadar çocuk!.. Maşallah, onbir çocuk!..

— Hepsi bir kadından değil, dört kadınla evlendim. Kadınlar gitti, çocuklar gitti... Bir bu oğlum kalmıştı.

— Şaşılacak şey, bu çocuk nasıl dayandı?

— Bu, biraz şeycedir, nasıl söyleyeyim, biraz saf... On-yedi yaşında, hâlâ bitürlü ilkokulu bitiremedi.

Kapıdan çıktık, ayrılırken,

— Güreşlerde kim yendi, allahaşkınıza dedi, bizimkiler mi galip, onlar mı? Hiç anlayamadım...

— Ben de anlayamadım, dedim, yarın sabah gazetelerden okur, öğreniriz.

GÖZÜNE GÖZLÜK

Bir sağlık raporu almam gerekiyordu. Yirmidört yaşı-
mın aklınca, geleceğim bu sağlık raporuna bağlıydı.

Sırayla bütün muayenelerden geçtim, hepsinden sağ-
lam çıktım. Bitek göz muayenesi kaldı. Gözlerime çok
güvendiğim için onu sona bırakmıştım.

Göz doktoru muayeneden sonra,

— Raporunuza yazıyorum, dedi, bir diyoptri¹ mi-
yop... Bir de reçete yazıyorum, gözlük takacaksınız.

Dünya karardı sandım. O yaşımdın anlayışına göre, gö-
züm bozuk çıkıp da parlak geleceğim birden sönmesey-
di, şimdi bambaşka biri, büyük bir adam olacaktım. Ne
gibi? Deyin ki Boğaz vapurlarında kaptan yada bir devlet
dairesinde şube müdürü filan...

Eskiden beşyüz adım ötedeki kara ineğin kuyruğuna
konmuş atsineğini bile seçerken, muayeneden çıktıktan
sonra, burnumun ucuna yaklaştırdığım gazetenin yazıla-
rını okuyamaz oldum. Her sorana,

— Gözlerim miyop... diyordum.

— Miyop olamaz, dediler.

1 Diyoptri: Optik sistemlerin yakınsaklık birimi, gözlük camları-
nın numarasını belirten rakamlar.

— Neden?

— Miyop uzağı görmez. Sen yakını görmüyorsun.

Miyop gözün uzağı görmediğini okulda öğrenmiş-tik ama unutmuştum. Başkalarının uyarmasından sonra yaptığım yanlışlığı anlayarak gazete, kitap okumaya başladım. Ama üç adım ötedeki duvarı görmüyordum. Gözlük alacaktım ama reçeteyi yitirmiştim. Başka bir göz doktoruna muayene oldum.

Doktor,

— Gözleriniz sapasağlam, dedi.

— Nasıl olur, daha bir ay önce bir diyoptri miyop vardı.

Doktor kızdı,

— Onu kim söylemişse düpedüz halt etmiş, dedi.

Ben de o kanıda olduğum için gözlerim eskisinden çok daha iyi görmeye başladı. Kırkbeş yaşuma kadar gözlük takmadım.

Bundan yedi sekiz ay kadar önce eve gelen bir arkadaşım,

— Neden gözlük kullanmıyorsun? diye sordu.

— Neden kullanayım?

— İnsan bu yaşa geldi mi gözlüksüz olmaz. Şimdi gözlük kullanmazsan, ilerde büsbütün gözlerin bozulur, hiç görmezsin.

Arkadaş gitti, benim gözlerimde de bir bulanıklık başladı. Ne uzağı, ne yakını görebiliyorum. Ayrıca bir de gizli özentimi söyleyeyim. Hayatta gizli gizli iki şey istemişimdir. Biri saçlarımın dökülüp alınımın açılmasını, biri de gözlük takmayı. Bu ikisi, insanı aydın kişi gösterir. Kasap چراğını al, saçı dökülüp alını açılın, bir de gözlük taksın, üniversiteye doçent yap gitsin.

Bu iki isteğimin biri bile olmadı. Ne istedik de oldu ki bunlar olsun.

Saç dersen, günden güne sıklaşır. Hiç olmazsa gözlük takayım da, görenler de okuryazar adam desin.

Bir göz uzmanı doktora gittim. Muayene etti,
— Bir yetmişbeş diyoptri miyop, dedi.

Demek yirmi yıl önceki ilk muayene eden doktorun dediği doğruymuş. O zamanki bir diyoptri artmış, bir yetmişbeş olmuş.

Reçeteye göre bir gözlük aldım. Gözlüğü takınca bir baş dönmesi, mide bulanması başladı, –affedersiniz– durmadan kusuyorum. Vapur tutmuş gibi içim dışıma çıkacak. Gözlüğü çıkarıyorum, hiçbirşey görmüyorum. Takınca hem görmüyorum, hem kusuyorum. Taksam bitürlü, takmasam bitürlü, gözlük değil, bela...

Bir arkadaş halime acıdı,

— Ben sana çok iyi bir göz doktoru salık vereyim, ona git... dedi.

Gittim. Doktor önce beni, sonra gözümdeki gözlüğü muayene edip,

— Bu gözlüğün reçetesini hangi sersem verdi? Senin gözlerin miyop değil... dedi.

— Ya ne?

— Hipermetrop, iki diyoptri hipermetrop...

Bir bozukluk olduğunu anlamıştım. Hipermetrop yerine miyop denirse, yanlışlık olmaz mı?

Reçeteye göre bir gözlük yaptırdım. Bu gözlük kusurmuyor, mide bulandırmıyor. Gelgelelim, bu da beni ağlatıyor. Gözlüğü takmakla gözlerimden yaş boşanıyor. İlüngür hüüngür ağlıyorum. Ağladıkça da içime bir garip-

lik çöküyor, büsbütün ağlıyorum. Yalnız cenaze törenlerinde takılacak bir gözlük. Ağlaya ağlaya gözlerim kan çanağına döndü.

Candan bir arkadaş,

— Yahu, kör olacaksın. Bir devlet hastanesine git, dedi. Özel doktor başka, koca devletin hastanesi başka.

Hastanedeki göz doktoru üstelik profesörmüş. Evet, hastane kliniği başka. Hertürlü araç var, pırıl pırıl...

Profesör gözlerimi muayene etti. Ben de başıma gelenleri anlattım:

— Biri miyop dedi, öbürü hipermetrop dedi.

Profesör kızdı,

— Vay şey oğlu şeyleri!.. diye bağırды. Senin gözünde ne miyopi var, ne hipermetropi... Senin gözlerinde astigmatizm var...

Profesörün reçetesine göre bir gözlük yaptırdım. Bu gözlük çok iyi geldi. Herşeyi çok iyi görüyorum. Yalnız hiçbirşeyi yerli yerinde göremiyorum. Dünya benden uzaklaştı. On yıldır içinde oturduğum odanın karşı duvarı otuz metre uzağa gitti. Bir arkadaşımın elini sıkacağım, ne mümkün... Yazı yazacağım, elimin altındaki kâğıt iki metre ilerde görünüyor. Dürbünün tersinden bakar gibi bişey. Herşey uzaklaştı ve küçüldü, insanlar mercimek kadar... Aman bu benim hoşuma gitsin de bana bir büyüklük gelsin! Herşey benden küçük ve uzakta, aman ne güzel!.. Hepsi iyi de, yemek yiyemiyorum. Masaya oturuyorum, önümdeki yemek tabağı yirmi metre ötede görünüyor. Burnum sıcak çorbanın içine giriyor da ben kaşığı iki metre uzakta görünen kâseye uzatıyorum. Yiyemez, içemez, yürüyemez oldum.

Kolumdan tutup bir başka göz doktoruna götürdüler. Öğrenimini Amerika’da yapmış bir doktor... Dediklerine göre, köstebeğe kurt gözü takarmış. Uzun uzun muayene ettikten sonra,

— Bu gözlüğü hangi (.....) verdi, dedi. Vay sersem herif vay... Bunlar da doktoruz diye geçiniyor, öyle mi? Savcılığa şikâyet etseniz, diplomasını elinden alırlar.

— Benden bulmasın, Allahından bulsun... dedim.

— Sizin sağ gözünüz birbuçuk, sol gözünüzse iki diyoptri miyop.

Yeni bir gözlük aldım. Bu kez de herşeyi çatal çatal görüyorum. Bizim evdeki yedi nüfus, olmuş ondört kişi... Önceleri, “İnsan insana benzer, bu insanlar çift yaratılmışlardır,” diye aldırmadım. İnsan insana benzerse bu kadar da mı benzer... Haydi başka insan öyle, ya kendim. Ayaklarıma bakıyorum, dört. Bir elimde on parmak. Çıldıracağım.

Başka bir göz doktoruna gittim. Bu da Almanya’da okumuş.

— Size bu gözlüğü hangi (.....) verdi? dedi.

— Ne var?

— Ne olacak, yanlış.

Benim sol gözüm üç diyoptri miyop astigmat, sağ gözüm ikibuçuk diyoptri hipermetropmuş.

Onun verdiği gözlükten sonra ne gece, ne gündüz, hiçbir şey göremez oldum. Heryer zifiri karanlık. Başka bir doktora götürdüler. Adam güldü:

— Hangi (.....) verdi bu reçeteyi?.. Sizin gözlerinizde hiçbir şey yok, sapasağlam.

— Göremiyorum. Heryer karanlık.

— Gözlerinizde tavuk karası var da ondan...

Haplar, iğneler, vitaminler, bir de yeni gözlük... Bu gözlüğü takınca uzakta olanı burnumun dibinde görüyorum. İskeleden vapura binmek için ayağımı attım, azkalsın denize gidiyordum. Vapur daha iskeleye yanaşmamış, ben vapura biniyorum.

Dolaşmadık, gitmedik göz doktoru kalmadı. Biri sağ gözüm miyop, sol gözüm hipermetrop dediyse, öbürü tersini söyledi. Biri astigmat dedi, öbürü perde inmiş dedi. Perde inmiş diyenin verdiği gözlükle herşeyi yeşil görmeye başladım. Bu kez de doktor, “Daltonizm var!” dedi.

Yani, aldığım gözlükler sayesinde eşyanın önden, yandan, uzaktan, yakından, kaç türlü, kaç renk görülebilirse hertürlüsünü, her rengini gördüm. Son taktığım gözlük de herşeyi bana yukardan gösteriyordu. Dünya ayağımın altından 40-50 santim aşağı inmişti. Düz yolda yürürken, kendimi merdivenden iniyorum sandım. Deve gibi lap lap adım atmaya başladım. Buyüzden köprü merdiveninden inerken, ayağımın altındaki basamak bana bir metre daha aşağıda görüldüğü için, adımımı atayım derken düşüp ta aşağıya kadar yuvarlandım.

Gözlüğüm düşmüştü. Gözlüksüz hiçbirşeyi göremiyordum. Yörem buğu içindeydi. Beni yerden kaldırdılar.

— Aman gözlüğüm nerede? dedim.

Gözlüğümü bulup verdiler, taktım. Allah Allah... Hayatımda hiç bu kadar iyi gördüğümü hatırlamıyorum. Herşey yerli yerinde, net, güzel. Yanlışlıkla başkasının gözlüğünü mü taktım diye baktım. Hayır, benim kalın siyah çerçeveli gözlüğüm. Ne kadar sevindiğimi anlattamam. Artık göz doktorlarından kurtulmuştum. Gazete-

nin en küçük harflerini gördüğüm gibi, uzaktaki vapurların burnundaki yazıları da okuyorum.

O sevinçle eve girdim.

Karım,

— Gözlüğün camına ne oldu? dedi.

— Ne olmuş?

Gözlüğü çıkardım. Parmağım çerçevenin halkasından öbür yana geçti. Gözlüğün camları yoktu. Merdivenden düşünce kırılmış.

O gündenberi gözlüksüz çok iyi görmekteyim.

GEMİYİ İSTİLA EDEN SALYANGOZLAR

— SOS! SOS! Nokta, hat¹, hat, hat, nokta nokta, nokta, hat. SOS! Tat, tââ... tat, tat, tââ... tat... SOS! Hat, hat, nokta, hat, nokta. SOS!

Telsiz Unkapanı şilebinden geliyordu. En yakın liman başkanlığının telsizcisi, Unkapanı şilebine morsla sormuştu:

— Ne var?

Gelen cevap kısaydı:

— Adalar Denizi, sıfır sıfır üç derece kuzey, sıfır sıfır bir derece üç saniye batıdayız. Gemiye salyangozlar ele geçirdi. Tehlike büyük. SOS! SOS!

Unkapanı şilebinden son alınan haber, işte bu kadar cıktı. Liman başkanlığının telsizcisiyle, başka yerlerdeki, seferde olan gemilerin telsizcileri boşu boşuna manipleye bastılar. Unkapanı şilebinden başka hiçbir cevap alınmadı.

Haber birkaç dakika içinde Adalar Denizi'ndeki bütün gemilere verildi. Telsizler durmadan çalışıyordu:

— Unkapanı şilebini salyangozlar ele geçirdi.

— Salyangoz mu?

— Evet salyangoz.

1 Hat: Çizgi

— Ne salyangozu?

— Ne bileyim ben ne salyangozu? Telsizcinin son sözü salyangoz olmuş. “Salyangozlar gemiyi zapt etti” demiş, sonra susmuş.

— Salyangozu anlamadım. Bu bizim bildiğimiz sümüksüklüböcek olmasın sakın?

— Sümüksüklüböcek mi? Sümüksüklüböcek gemiyi zapt eder mi yahu?

— Peki öyleyse nedir bu salyangoz? Yanlış anlamış olmasınlar?

— Zannetmem... Bir kişi değil ki, bütün telsizciler aynı imdat işaretini almışlar... Bizim telsizci onsekiz yıllık telsizci. “Unkapanı şilebi salyangozların eline geçti” demiş.

— Demek, sana göre bu salyangozlar, sümüksüklüböcek olamaz.

— Sümüksüklüböcek gemiyi zapt edebilir mi kardeşim?

— Orasını bilmem. Şimdi biz kurtarma gemisine ne diye bildirelim?

— Biz ne aldıkça, onu satarız. Salyangoz, salyangoz...

— Unkapanı şilebini salyangoz...

— Evet...

— Bunlar korsan filan olmasın?

— Bilmem ki...

— Salyangoz korsanları.

— Bak şu haritaya.

— Sardunya Adası var, Sakız var, Sisam Adası...

— Sardunya’yı salyangoz anlamasınlar?

— Bilmem... Belki de Sardunya korsanlarıdır.

Unkapanı şilebine İstanbul limanından beş ton salyangoz yüklenmişti. Salyangozlar sandıklar içinde ambara kondu. Bu salyangozlar Fransa'ya gidecekti. Daha başka yükler de alan gemi yola çıktı... Geminin hareketinin ertesi gecesi idi. Kaptan yatağında uyuyordu. Yüzünde gezinen yumuşacık ve ıslak bişeylerle uyandı. Elini yüzüne attı. Yumuşak, cıvık bişey... Bişey değil, bikaç şey... Gece lambasını yaktı... Yaz sıcaklığında han odasında tah-takurusu istilasına uğramış gibi, bütün vücudunu, yatağı, salyangozlar sarmıştı. Kaptan bağırarak kamarasından fırladı. Ayağını attığı yerde çıtır çıtır salyangoz eziyordu. Kimisi kabuklarından çıkmış, kimisi sırtındaki kabuğunu taşıyan binlerce salyangoz...

Kaptanın sesini ilk duyan, dümenci ile nöbetçi tayfa olmuştu. Sese koştular. Daha doğrusu koşmak istediler ama koşamadılar... Dümenci ilk adımını atar atmaz, bir salyangozun üstüne bastı. Basmasıyla da ayağı kayıp güvertenin üstüne kapaklanması bir oldu. Elinin altında da iri ceviz büyüklüğünde bişeyler kıpırdayıp duruyordu.

O sırada ikinci çarkçı güverteye fırladı. Bütün makine dairesini salyangozlar sarmıştı. Yerler, duvarlar, makineler, pistonlar, saatler...

Yalnız makine dairesini böyle sanan çarkçı, güverteye çıkarken büsbütün şaşırdı. Merdivenler, tırabzanlar, hatta geminin direkleri, halatları bile salyangozla örtülmüştü...

Gemicileri bir korku aldı. Tehlike gerçekten büyüktü. Çünkü hiçkimse bu küçük hayvancıklara elini sürmiyordu. Hatta kaptanı bir öğürtü almış, doğru helanın musluğuna koşmuştu. Ama helayı, musluğu, pencereleri

de salyangozlar istila etmişti. En son bağırarak güverteye çıkan ateşçi oldu. Kazan dairesinde salyangozlardan bir karış boş yer kalmamıştı.

Gemi su alsa, delinse, pervanesi kırılrsa, korku bu denli büyük olmazdı.

Tayfalar çalı süpürgeleriyle salyangozları süpürüp denize atıyorlar ama onlar biyandan ağır ağır, boşalan yerleri doldurmaya devam ediyorlardı. Sanki durmadan doğuruyor, biyerden kaynıyordu...

Salyangozlar gemicilerin üstüne yürümeye başladılar. Son çare, imdat istemek... Telsizci, büyük bir tiksinti içindeydi, ençok iğrenen oydu. Saatlerdir öğren kaptan emir verdi:

— Çabuk, imdat iste!

Telsizci, salyangozların kapladığı telsiz aletine yaklaştı. Elini sürmeye iğrendiği için, ayaklarıyla telsizi kaplayan salyangozları itti, telsizi çalıştırdı:

— SOS! SOS! Gemiye salyangozlar ele geçirdi.

Salyangozlar ayaklarından yüzüne doğru yürümüşlerdi. Bağırarak dışarı fırladı. Telsizi görececek, manipleye basacak hali yoktu.

* * *

Unkapanı şilebi bu mücadele içinde Marsilya'ya kağı attı. Gemiye salyangozlardan temizleyemediler ama batmadan kurtarabilmişlerdi.

Şilebi bir ilaçla, mesela zehirli bir dumanla temizlemekten başka çare yoktu. Kaptan, ikinci kaptan, çarkçibaşı, makinist, daha birkaç gemici kendilerini karaya dar attılar. Hemen bir otele gittiler, soyundular. Elbiselerinin ceplerinden bile salyangozlar çıkıyordu. İlk iş otelde ban-

yoya girdiler, yıkandılar. Elbiselerinin üstünde salyangozların gümüş parlağı izleri duruyordu. İki gün gemide yemek yiyemeyen gemiciler, hemen otelin lokantasına indiler. Kaptan garsona,

— Aman bize yemek... dedi.

— Ne emredersiniz?

— Ne olursa olsun. Biz yoldan geldik. En iyi yemeğinizi neyse getirin.

Tıka basa karınlarını doyurdular. Çarkçı,

— Çorba çok nefis! dedi.

Makinist,

— Kızartma da enfes! dedi.

Kaptan,

— Ya bu haşlamaya ne buyurulur! dedi.

İyice karınlarını doyurdular.

Bir gemici,

— Dana eti bu, dedi.

— Sanmam.

— Dana eti kardeşim. Buzdolabında dinlendiriyorlar, sonra şaraba yatırıyorlar. İşte böyle yumuşuyor.

— Kuzu eti...

— Bana kalsa balık!

— Garson, baksanıza garson!

— Efendim?

— Bu kızartma ne eti?

— Beğendiniz mi mösyö? Geçen hafta Türkiye’den bir gemi salyangoz gelmişti.

— Neee?

— Şu haşlama?

Garson, müşterilerini memnun ettiği için gülümseyerek:

- Evet, dedi. O da salyangoz.
- Neee? Çorba?
- Bizim patron, lokantanın yemeklerine çok önem verir efendim. Paradan kaçmaz. O da salyangoz çorbası.
- Salata?
- Evet mösyö... Salyangoz salatası!

ŞERMENDİ NE ZAMAN DOĞDU?

- Çok büyük bir bilgindir.
- Buluşları var mı?
- Bu da soru mu? Sizin bunu sormanızı çok görürüm. Halk neyse ama aydınlar da bilime karşı ilgisiz davranıyorlar.
- Söylesenize canım, ne yapmış bu ünlü bilgin?
- Edebiyat tarihlerimizin bugüne kadar hep yanlış yazdıkları bir tarihi düzeltti.
- Şimdiye kadar yanlış yazılan tarih neydi?
- Ondördüncü yüzyılda yaşamış Şair Şermendi var ya...
- Bilmiyorum.
- Koca bir divanı vardır. Elyazması edebiyat tarihlerinin çoğunda adı geçer.
- Evet?
- İşte o şair Şermendi'nin bütün edebiyat tarihleri 4 Mayıs'ta doğduğunu yazarlar. Üstat, Şermendi'nin 4 Mayıs'ta doğmadığını ispat etti.
- Nasıl ispat etti?
- Altıyüz sayfalık bir kitap yazmakla...
- O kitapta ispat ediyor mu?

— Hayır. Böyle önemli bir mesele bir ciltle ispat edilebilir mi? Birinci cilt ancak meseleye giriş...

— Yani?

— Yani, birinci ciltte üstat, Şermendi'nin 4 Mayıs'ta doğmadığını söylüyor.

— Sonra?

— Sonra, artık ikinci ciltte mi olur, yoksa üçüncü, dördüncü ciltte mi, orada da 4 Mayıs tarihinin yanlışlığını ispat edecek. Beşinci, altıncı ciltlerde de Şermendi'nin doğduğu tarihi bildirecek.

— Hepsi kaç cilt olacak?

— Daha belli değil. Şimdiye kadar ancak bir cildini yazabilmiş. Bunun için de onbeş yıl çalıştı.

— Ne diyorsunuz? Onbeş yıl mı?

— Elbette... Anlaşılan siz bilimin ne demek olduğunu hiç bilmiyorsunuz.

— Öbür ciltleri ne zaman yazılacak?

— İnşallah, Allah ömür verir de yaşarsa, onbeş, yirmi yıl sonra ikinci cildini bitirir. Çünkü üstat şimdi altmış-dört yaşında...

— Ya, Allah geçinden versin...

— O zaman, onun kaldığı yerden başka bilginler çalışmaya başlarlar.

— Bişey sorabilir miyim? Çok merak ettim: Şu Şermendi dediğiniz şair 4 Mayıs'ta doğmamış da, ya ne zaman doğmuş?

— İşte edebiyat tarihini aydınlatan esas nokta da bu. Şermendi 4 Mayıs'ta değil, 3 Mayıs'ı 4 Mayıs'a bağlayan gece doğmuş. Saat yirmidörtten önce doğduğu için, 3 Mayıs'ta doğmuş olması gerekirken, bütün edebiyat tarihçileri bu noktada yanılmışlar, 4 Mayıs diye yazmışlar.

— Hepsi hepsi bu kadarcık mı?

— Az şey mi bu? Bir eski şairin doğduğu tarihi ortaya koymak az şey midir?

— Bunu biriki satırla yazamaz mıydı? Bunun için mi altıyüz sayfa yazdı?

— Eğer biriki satırla bunu açıklasaydı, o zaman senden, benden ne farkı kalırdı? Bilgin demek, herkesin bildiği şeyleri hiçkimsenin bilemeyeceği biçimde yazabilen, beş kelimeyi beşyüz sayfa uzatabilen adam demektir. Bir bilginle bir bilgisizin ayrımı işte budur.

— Öyleyse şair Şermendi'nin 4 Mayıs'ta değil, 3 Mayıs'ta doğduğunu siz nasıl anladınız? Kitabı okuyup da mı anladınız?

— Saçma bir soru. Hiçkimse bir bilginin yazdığı eseri okuyarak, onun ne demek istediğini anlayamaz. Bilim o kadar derindir ki...

— Ben de onu soruyorum. Öyleyse siz nasıl öğrendiniz?

— Şüphesiz kitaptan değil. Bana kendisi söyledi. Zaten bu kitaplar okunsun diye yazılmaz ki...

— Peki, ne diye bu kitapları basarlar?

— Anlaşılan, bilim için en ufak bir düşünceniz yok. Bir eser ne kadar çok satılır, anlaşılır, okunursa, o kadar değerinden kaybeder. Onun için bilginler, kitaplarının okunup anlaşılmasını değil, raflarda dura dura tozlanmasını daha çok isterler. Az okunan, hatta hiç okunmayan, zor anlaşılan, hatta hiç anlaşılmayan kitap, yazarının değerini artırır.

— Şaştım doğrusu.

— Bunda şaşılacak ne var? Siz hiçkimsenin anlamayacağı laf etmeyi kolay mı sanıyorsunuz? Bakın şurda saat-

lerdir konuşuyoruz, birbirimizi anlıyoruz. Göreyim sizi, yalnız beş dakikacık kimsenin anlayamayacağı laf edin bakayım. Kolay mı?

— Zor.

— Zor değil, olanaksız. Beş dakikacık konuşma yerine beşyüz sayfa yazmayı düşünün. Hem de öyle saçma sapan değil. Bazı deliler de saatlerce, hatta günlerce birbirini tutmayan, saçma sapan laf ederler ama hiçbir zaman bilgin olamazlar. Bilginlerle delilerin farkı şudur: Bir bilgin hiçkimsenin anlayamayacağı beşyüz sayfalık bir eser yazınca, içinde noktasına, virgülüne kadar bitek dilbilgisi yanlışı, bozuk bitek cümle, küçük bir mantıksızlık, çelişme bulamazsın. Delilerinse böyle düzgün, dilbilim kurallarına uygun saçmalamaları olanaksızdır.

— Bişey daha öğrenmek istiyorum. Üstat, şair Şermendi'nin 4 Mayıs'ta değil de 3 Mayıs'ı 4 Mayıs'a bağlayan gece doğduğunu nasıl ispat ediyor?

— İspat ettiği filan yok... Mesele şu: Şermendi, divanındaki şiirlerinden birinde şöyle diyormuş: "Ben, dün ile yarın selamlaşırken dünyaya geldim." Çok açık değil mi? Dünle yarın ne zaman selamlaşır? Saat 24'te değil mi? "Selamlaşırken" dediğine göre, daha selamlaşmamışlar, selama hazırlanıyorlar, demektir. Yani, saat 24 olmamış, belki beş dakika, belki iki dakika var. Böyle olunca demek ki Şermendi 4 Mayıs'ta değil, 3 Mayıs'ta doğmuş oluyor.

— İyi ama azizim, bütün bunların neye yaradığını anlıyamıyorum.

— Bir işe yaramıyor mu sanıyorsun? Bir bilgin çıkıp Şermendi'nin 3 Mayıs'ta saat 11.30'da doğduğunu ispat için üç cilt eser yazacak. Öbürü 11.30'da değil, 11.35'te

doğduğunu ispat için beş cilt yazacak. Derken böyle böyle Şair Şermendi'nin doğduğu yer, saat tastamam ortaya çıkacak.

— Affedersin, yine anlayamadım. Şermendi 3 Mayıs'ta değil de, 4 Mayıs'ta doğsa, 11.30'da değil de, 11.35'te doğsa ne olur, bundan ne çıkar?

— Azizim, bütün bunlar olmasa edebiyat tarihi olur muydu sanıyorsun? Bir bilgin 3 Mayıs diyecek, öbürü hayır 4 Mayıs diyecek, tartışma başlayacak. Hangisi daha çok, daha anlaşılabilir, daha içinden çıkılmaz şeyler yazar sa, o daha bilgin olduğunu ispat edecek.

— Anlamıyorum, bunun yararı nedir?

— Yahu, bitakım insanlar bu işlerle uğraşarak profesör olurlar, ün kazanırlar. Hem rahat yaşarlar, saygı görürler, hem de isimleri yarına kalır. Bilginler olmasaydı, örneğin Şermendi'nin hangi gün, hangi saatte doğduğunu bilemeyecektik. Daha bunun gibi birçok gerçekleri öğrenemeyecektik. Bilgisizlik içinde, kapkaranlık bir dünyada yaşayacaktık.

İnsanlık böyle ilerliyor. Bir bilgin hiç yoktan ortaya bişey atıyor, öbürü, hayır öyle değil, böyle diyor. Bir tartışma başlıyor. Başka biri çıkıyor, ne öyle, ne böyle diyor. İşte böyle böyle dünyamız adım adım ilerliyor.

— Çok doğru... İnsan düşünüyor da, eğer bilginler olmasa hiçbir gerçek ortaya çıkmayacakmış gibi geliyor. Aman Tanrım! Gerçeklerin aydınlanmadığı kapkaranlık bir dünyada nasıl yaşadık? Onlar olmasa hiçbir şey bilemeyecektik. Hatta şair Şermendi'nin ne zaman doğduğunu bile bilemeyecektik; onu 4 Mayıs'ta doğmuş sanacaktık. Böyle bir dünyada yaşanamazdı. Bilginler olmasa ne yapardık bilmem ki...

UYUSANA TOSUNUM NİNNİ

Uyumalıydım. Karnım tok, sırtım pekti. Vakit gece yarısını çoktan geçmişti. Üstelik elime uykuya birebir olan, kalın kitaplardan birini almıştım. Öyle büyük düşünceleirim, dertlerim de yoktu. Evet, uyumalıydım. Ama bitürlü uyuyamıyordum. Uyku tutmazsa sayı say, derler. Başladım saymaya... Bir... iki... üç... beş... on... yüz... bin...

Dışardan fısıltılar duydum. Yavaş yavaş kapı açıldı. Evdekilerden başka, konu komşu da gelmiş. Ben sayıları yüksek sesle saymaya başlayınca, ne oluyor, diye meraklanmışlar.

— Bir saattir kapıdan seni dinliyoruz, dediler.

Sekizyüzbindokuzyüzyetmişikiye kadar gelmişim. Tam o sırada kapıyı açmışlar.

Ben onlara,

— Durun, beni şaşırtmayın! dedikten sonra saymaya devam ettim:

— Sekizyüzbindokuzyüzyetmişüç... sekizyüzbindokuzyüzyetmişdört... sekizyüzbin...

Korkudan büyümüş gözlerle bana bakıyorlardı.

— Yok canım, meraklanmayın, çıldırmadım. Uyumak için sayıyorum.

— Ne uyuması, saat dokuz... Pencereden baksana!..
Güneş tepeye çıkmış. Azkalsın saya saya, ben sayıları bitirecekmışim.

O gecedен sonra bitürlü gözümü uyku tutmadı.

Doktor,

— Çok çalışıyorsunuz. Sinirleriniz bozulmuş... dedi.

Sinir yatıştırıcı ilaçlar verdi. İlaçları aldıkça büsbütün uykum kaçıyordu. Uyku haplarını cebime doldurup leblebi gibi yemeye başladım. Doktor inanmadı. Gözünün önünde iki uyku hapını birden ağzıma atınca, gözleri dışarı uğradı.

Doktor, daha keskin ilaçlar verdi. Onlar da etkisiz...

Uykusuzluğumun altıncı günüydü. Evde kaldığım için karım,

— Sen bugün çocuğa bakar mısın, ben kışlık öteberi almak için çarşıya gideceğim, dedi.

Oğlumuz onbir aylık. Ama hiç yaramazlığı yok. Mamasına, uykusuna saatiyle alıştırdın mı çocuğun zorluğu olmuyor. Bizim Ali, haftada bir bile ağlamaz. Sabah altıda uyanır. Mamasını yer. Tahta parmaklıklı parkının içinde kendi kendine oynar. Onda uyur. Onbirde uyanır. Mamasını yer. Üçe kadar yine oynar. Üçten beşe kadar uyur. Sonra yine oynar. Yedide yıkanır, haydi yatağa... Onun mışıl mışıl uyumasına imreniyorum.

Kısacası Ali'ye bakmanın hiçbir zorluğu yoktur.

— Elbette bakarım, dedim.

Saat birdi. Karım yapılacak şeyleri bir bir anlattı:

— Üçe kadar hiç dokunma, kendi kendine her zamanki gibi parkında oynasın. Üçte sütünü ver, yatır. O kendisi uyur. Beşten önce uyanmaz. O zamana kadar da ben gelirim.

Yapacağım işleri bikez de bana tekrarlattı. Sonra gitti. Ben Ali'yi bilmez miyim... Kendi kendine oynar, kuzu gibi sütünü içer, mışıl mışıl da uyur.

Karım kapıdan çıktı, oğlan da mızıldamaya başladı. Allah Allah... Olur şey değil. Mızıldanıp dururken ağlamaya da başladı. Ama nasıl ağlıyor, sanırsınız etinden et koparıyor.

— Oğlum sus!..

Sus, dedikçe, yaygarayı basıyor. Pire mi ısırdı desem... Baştan aşağı soydum, yeniden giydirdim. Susmuyor. Belki karnı açtır, dedim. Ama bu çocuğun belli mama saati var. Şimdi aç olmaz. Ne olur ne olmaz diye süt şişesini getirdim. Şişenin lastik memesi ağzına gelinceye kadar öylece durdu. Tam memeyi ağzına sokarken elini bir çarpmasın mı! Şişe biyana... Üstüm başım süt içinde kaldı. Hiç durmadan ağlıyor.

Hey yarabbim... Su mu istiyor? Küçük bardağıyla su verdim. Elinin tersiyle bir de bardağa çarptı, haydi bardak yere... Yaygarayı da iki kat artırdı.

Annesi çocuğun kucağa alınmasına kızar. Ama ne yapacaksın... Kucağıma aldım, başladım hoplatmaya:

— Hop tiri yavrum, hop tiri... Hop tiri yavrum, hop tiri...

Havaya atıp tutuyorum, olmuyor, hop tiri diyorum susmuyor...

Önüne gazeteler koydum. Gazeteyi yırtarken susar gibi oluyor, sonra yaygaraya başlıyor. Çiçeklere saldırdı. Aman çiçekleri koparsın da sussun tek... Türlü maskaralık yapıyorum. Elimle göbeğime vurup davul çalıyorum, yamağımı şişirip ağzımla dümbelek çalıyorum. Ellerimi

yere dayayıp dört ayak oluyorum. Sırtıma alıyorum. Boynumdan ayaklarını geçirip başıma çıkarıyorum. Ne yapacağımı şaşırdım.

Her yeni numara yaptıkça biraz susar gibi oluyor. Arsız gülüyor. Sonra o numaraya alışınca yeniden ağlamaya başlıyor.

Zıplıyorum. Saçma sapan konuşuyorum. Nutuk veriyorum. Opera söyler gibi bağıriyorum. Dans ediyorum.

Ali bana bakıyor. Önce gülüyor. Sonra ağlıyor. O ağlayınca, yeni bir numara istediğini anlıyorum. Kollarıma alıp sallıyorum, havaya atıp tutuyorum. Hiçbiri işe yaramıyor. Kankan mı yapmadım, sallan yuvarlan mı yapmadım, çiftetelli mi oynamadım, göbek mi atmadım... Tek sussun diye türlü hünerimi gösterdim. Şu numaraları sahnede yapsam, ünlü bir komik olur çıkardım.

Böyle böyle saat üçü ettik. Ben de geniş bir soluk aldım. Keratanın uyku saati gelmişti. Yatırdım yatağına sütünü verdim. Şişeye bir tekme savurdu, yallah... Oğlanın bir iyi huyu vardır, saatinde yatağına yatar yatmaz hemen uyur.

O gün bugün huylarını değiştirmiş. Uyumaz bitürlü. Oğlum uyu... Uyumaz. Yataktan aldım, dizime yatırdım. Hem dizimde sallıyorum, hem de ninni söylüyorum:

— Uyusana yavrum ninni... Uyusana aslanım ninni... Uyusana tosunum niinni... Pışş pışşş, pış pış... Pış oğlum niinni... Hadi güzel oğlum niinni... Uyusana be niinni... Canıma okudun benim niinni... Hadi benim tonton oğlum niinniiii... Eeee... eee... eee!.. E benim oğluma niinni... Benim oğlum büyük adam olacak ninni... Benim oğlum çok büyük adam olsa kimin umurunda ninni...

Hadi canım oğlum, uyusana artık niinnii! Eee, eee, eeee.. e! Benim oğlum büyüyünce babasının elini öpmeye gelecek niinni... Biz babamızın elini öpmeye çok gittik ya, o da gelir niinnii... Hadi uyu artık ninni... Ben oğlumla iftihar edeceğim ninni... Bekle edersin ninni... Ne mal olacağı şimdiden belli ninni... Ne kızılıyorsun, babasına çekmiş ninni... Uyusana artık, tak dedi canıma ninni... Eeee, eee, eee, e! Pııı pıı pıı pıı! Bu çocuklar ne zor büyüymüş ninni!.. Anla babanın kıymetini ninni... Sen anladın ya, o da anlar ninni... Vatana evlat yetiştiriyoruz ninni... Benim oğlum büyüyünce babasına bakacak ninni... Avucunu yala ninni... Zor bakar ninni... Sen babana çok baktın, o da sana bakar ninni... Uyusana cici oğlum, hadi aslan oğlum ninni... Sen daha bu çocuktan neler çekeceksin ninni... Huiyuna bana çekmez inşallah ninni... Adam olursun inşallah ninni... Hanimiş benim oğlum ninni... Uyusana oğlum ninni... Hadi beee, uyu artık ninni... Benim oğlum babasını sevecek... Görürüz... Her çocuk benim gibi olmaz... Bu çocuk iyi çocuk olacak ninni... Hele büyüsün, o da senin gibi babasından para koparacak ninni... Suratından belli ne mal olduğu niinnii... Uyu artık yavrum ninni... Şimdi suratına tokadı yersin, ninni... Hı hı hı!.. Eeee eee eee e! Pııı, pıı, pıı!

Derken efendim, ben ninniye iyice kapılmışım. Eeee e, pıı pıı, hı hı derken, oğlanı sallayayım diye sallana sallana uyuyakalmışım. Ben uyumasına uyumuşum. Oğlana gelince, o dizimin üstünden kalkmış, odada ne var ne yok benzetmiş.

Karım eve geldiği zaman oğlanı son yazdığım hikâyenin üstünde buldu.

— Nedir bu hal? diye bağırdı.

Ben uyku sersemi birden kendimi toparlayamadım da, oğlan uyandı sanarak gözlerim kapalı, iki yanıma sallanarak, ninniye başladım:

— Uyusana yumurcak niiinni...

Karım,

— N'oluyor. dedi.

— Uyumuşum galiba... dedim.

Şimdi ne zaman uykum kaçır da uyuyamazsam, hemen oğlanı uyutmaya başlıyorum. Ben uyuyorum, o da kendi işini yapıyor.

OKUL AİLE BİRLİĞİ

Bu Okul Aile Birliği toplantısına gitmem gerekli mi, değil mi, hiç bilmiyordum. Söyleyecek bir sözüm yok. Olsa da kalabalıkta hiç konuşamam.

Toplantıya geç kalmışım. Ben okula gittiğim zaman, öğrencilerin ana babalarıyla öğretmenler salonda konuşmaya başlamışlardı.

Salonun kapısını açıp adımımı yeni atmıştım, ayakta bir kadın yumruğunu sıkarak,

— Geç kalıyorlar efendim, geç kalıyorlar!.. diye bağırdı.

Utancımдан kulaklarıma kadar kızarmıştım.

— Yolların durumu... Dolmuş bulunmuyor... Otobüs yok... diye kekeledim.

Ayaktaki kır saçlı kadın,

— Bütün bunlar idareyi ilgilendirmez, dedi.

Acaba hangi idareden söz ediyor?.. Tramvay İdaresi mi, Otobüs İdaresi mi?

Kadın,

— Okul idaresinin şikâyetlerinden en büyüğü, öğrencilerin okula geç gelmeleridir, dedi. Dokuzda ders başlangıcına göre...

Kadının öğrencilerin geç kalmalarından yakındığını öğrenince biraz rahatladım.

Oturduğu yerden başka bir kadın,

— Asıl siz, dedi, kız çocuklarına ipek çorap giymelerini yasak etmelisiniz. Yalnız öğrencilere değil, kadınlara bile yasak etmeli ipek çorabı...

Gözüm bunları söyleyen kadının bacaklarına gitti.

— Ben de hanımefendinin düşüncesine katılıyorum, dedim.

Kadının bacakları, gördüğüm kadın bacaklarının en çirkiniydi. Bacakları kuyu çengeli gibi eğri olduktan başka, ayak bilekleri dizkapağından daha kalındı. Bacağının şiş şiş mavi varisli damarları kalın çorabın dışından bile belli oluyordu.

Gözlerim kadının bacaklarında,

— Okula giden bütün kızlarımız siyah, kalın çorap giymelidirler, dedim.

Buraya gelirken hiç konuşmak niyetinde değilken, neden kendimi tutamayıp birden çorap konusuna karıştığımı bilmiyordum.

Öğrencilerden birinin babası olduğunu sandığım bir bay yerinden fırladı,

— Çoraptan önce konuşacak önemli şeylerimiz var, diye bağırdı, çorap meselesi solda sıfır kalır. İlk önce yabancı dil işini konuşmalıyız. Bana kalırsa, bütün dersler Almanca okutulmalıdır. Ben uzun zaman Almanya’da bulundum. Orada da çocuklar bütün dersleri Almanca okuyorlar.

Toplantıya geç gelmenin utancından kurtulmak için,

— Ben Almanya’da bulunmadım ama, ben de derslerin Almanca okutulması düşüncesindeyim, dedim. Neden

derseniz, çünkü dünyadaki bütün ilerleme, teknik, herşey, Almanların sayesinde oluyor. Alman çocukları dersleri Almanca okumasalardı...

Gözlüklü bir bay,

— Efendim, dedi, bu konumuzun dışındadır. Hangi yabancı dilin öğretileceği bakanlığa kalmış bir iş. Bununla birlikte okulumuzda Almanca öğretimi de var. Biz burada daha çok, velilerle okul idaresi arasında bir işbirliği...

Almanca üzerine konuşan adam,

— Haftada kaç saat Almanca dersi var? diye sordu.

Gözlüklü adam,

— Her sınıfta değişir, dedi. İlk sınıfta altı, yedinci sınıfta sekiz saat...

— Az... diye adam bağırdı.

Ben de,

— Az! diye bağırdım.

Yaşlı bir erkek,

— Siz, dedi, önce çocuklara şu futbolu yasak edin. Pabuç yetiştiremiyoruz. Her ay bir pabuç eskitiyorlar.

Saçları kırlaşmış kadın,

— Bizim kızlarımız futbol oynamazlar, dedi.

Yaşlı adam,

— Oğlanlar oynuyor, dedi.

— Biz erkek çocuklarına karışmayız. Burası kız okulu.

— Kız okulu mu?.. Yahu burası Maçka Sultanisi değil mi?

— Beyefendi, yanılıyorsunuz... Maçka neresi, Horhor neresi... Burası Horhor Kız Ortaokulu...

— Haaa... Küçük torunumun gittiği mektep. Ben şey sandım. Herneyse, kız olsun, oğlan olsun, şu futbolu ya-

sak edin bir. Sonra da, çocuklarımız günden güne bizim eski geleneklerimizden...

Kadın öğretmen,

— Bütün bunların başlıca nedeni çocukların okula devamsızlığıdır, dedi. Anneler, babalar bu hususta daha dikkatli olmalıdırlar.

Yanımda oturan bir genç adam yavaşça bana,

— Müsamere ne zaman? diye sordu.

— Bilmiyorum, dedim. Müdür beye sorun.

— Müdür hangisidir?

— Burada müdüre benzeyen üç kişi var... Hangisi bilmem.

Adam, müdür diye gözüne kestirdiği birine,

— Müdür bey, müsamere ne zaman başlayacak? diye sordu.

Kendisine sorulan adam,

— Kim müdür bey? diye etrafına bakındı.

Gözlüklü kadın,

— Müdür bey hasta, bu toplantıya katılmadı, dedi.

Yanımdaki adam, gözlüklü kadına,

— Müsamere ne zaman? diye sordu;

Kadın,

— Ne müsameresi? dedi.

Yanımdaki genç adam utanarak yerine oturdu. Bana,

— İşe bakın beyim, dedi. Ben eve gidince o kızın pestilini çıkarmaz mıyım? Bir güzel dayağı hak etmedi mi?

— Meseleyi bilmediğimden size hiçbirşey söyleyemem, dedim.

— Benim kız, baba bugün okulda müsamere var, diye beni kandırmış. Gördünüz mü beyim? Bir de üstelik, ben

de harmandalı oynayacağım, dedi. Annesi gebe olduğundan gelemedi. Bizim kız harmandalı oynayacak diye koştum, geldim.

Bütün bu konuşmalar sırasında, kız öğrencilerin kalın siyah çorap giymelerini isteyen kadın, başkalarını da kendi düşüncesine çekmek için, sağına soluna kalın çorap propagandası yapıyordu. Derslerin Almanca okutulmasını isteyen de, etrafındakilere Almanya'daki hayatını anlatıyordu.

Solumdaki genç adam:

— Affedersiniz, dedi, demindenberi neler konuşulduğunu bitürlü anlayamıyorum.

Ben de adama kısaca, bu toplantıda çarpışan düşünceleri özetledim:

— Şu ihtiyar adam çocuklara futbolun yasak edilmesini, geleneklerimize göre terbiye verilmesini istiyor. Bu kadın öğretmen de çocukların okula geç gelmelerinden, devamsızlıklarından şikâyetçi. Şu kadın da...

Adam,

— Ben şuradan bir çıkabilsem, dedi.

— Neden? dedim.

— Yanlış gelmişim. Ben buraya sendika toplantısı var diye geldim. Arkadaşlar bana burasını tarif etmişlerdi. İyi ki konuşmak için söz almadım. Yoksa grev hürriyeti, diye başlayacaktım.

Kır saçlı kadın ayağa kalktı,

— Efendim, dedi, yoksul öğrencilerimiz var. Okulumuzdaki altıyüzyetmiş çocuğumuzdan hemen yarıya yakını ders kitaplarını bile alamayacak durumdadır. Hiç olmazsa, yüz çocuğa öğle yemekleri vermek istiyoruz. Bunun için yardımlarınızı...

Bir kadın hemen fırladı,

— Her Allahın günü yardım, dedi. Bizim kız hergün yardım parası istiyor. “Vermezseniz okula gitmem. Arkadaşlarıma karşı mahcup oluyorum,” diyor. Bu yardım paraları ne oluyor, öğrenebilir miyiz? Hergün yardım olmaz ki... Şu işi bir aylığa bağlayalım da hesabımızı kitabımızı bilelim.

Ben atıldım:

— Çok doğru...

Öğretmen olduğunu sandığım kır saçlı kadın kıpırmızı oldu. Yardım paralarının hesabını soran kadına,

— Sizin çocuğunuzun adı ne? diye sordu.

— Gülten Yaşoba.

Kır saçlı kadın,

— Hımm, dedi, 3 B, 141 Gülten Yaşoba... Kızınız okullar açıldığı zaman bir hafta okula geldi. Ondan sonra hiç gelmedi. Biz de size mektupla bunu bildirdik.

Kadın,

— Yani ben yalan mı söylüyorum, dedi, kız hergün benden yardım parası alıyor.

Sonra yanındaki kadına,

— Eve de gelmiyor kardeş, dedi, bu kız nereye gidiyor? Babasından ayrıldım. Kız babasının yanında...

Salonda otuz kişi kadar vardık. Herkes kendi kendine, ama yüksek sesle konuşuyor, kendi düşüncesini savunuyordu.

Kır saçlı kadın,

— Anlaşılmıyor efendim, dedi, konuşmak isteyenler lütfen sırayla konuşsunlar.

Hepimiz ellerimizi havaya kaldırıp söz istedik. İlk sözü alan bir yaşlı adam oldu.

— Muhterem muallime¹ hanımlar, muallim² beyler, diye söze başladı, ondan sonra da futbolun çocukların ahlakını nasıl bozduğunu, ilk defa Yezitlerin Hazreti Hüseyin'i şehit ederek, başı ile top oynadıklarını, bu oyunun o zamandan kaldığını, top oynamanın günah olduğunu anlattı.

Konuşma o kadar uzun sürdü ki, hepimiz,

— Biz de konuşacağız, diye bağırдық.

Sırası gelenlerden biri, hali vakti yerinde olanların, çocuklarının sefertasına iki kişilik yemek koymalarını öne sürdü. Yemeği olmayan yoksul çocukların karnı böyle doyacaktı. Oradan hayat pahalılığına, iyi yağ bulunmadığına, derken kömür sıkıntısına geçti.

Adamı bitürlü susturamıyorduk. Zorla oturttuk ama yine susturamadık. Oturduğu yerden konuşuyordu.

Konuşma sırasının bana gelmeyeceğini anladığım için kendiliğimden fırladım, .

— Sayın bayanlar, baylar!.. diye söze başladım.

Ama daha önce ne söyleyeceğimi bilmediğimden, konuşmamın ilgi çekmesi için söze Nasrettin Hoca'nın bir fıkrası ile başladım. Fıkranın sonu aklıma gelmediğinden yarı yerde,

— Sonunu hepiniz bilirsiniz, dedim.

Hiç duralamaya gelmezdi. Başka birine söz sırası verilebilirdi. Demindenberi hep okul idaresine muhalif durumda olduğumdan öğretmenler kızıp benim kızı sınıfta bırakırlar diye korktum.

— Çocuklarımız sınıf geçemiyorlarsa, bütün suç ana babaların, dedim. Anneler, babalar çocuklarıyla ilgilen-

1 Muallime: Kadın öğretmen.

2 Muallim: Erkek öğretmen.

miyorlar. Çocuklarının hangi okula gittiğini, kaçınıcı sınıfta olduğunu bilmeyen babalar bile var.

İyice coştum. Öğretmenler beni sık sık alkışladılar.

Kır saçlı kadın,

— Geç oldu, dedi, konuşmanızı gelecek toplantıya bırakalım.

— Daha yeni söze başlamıştım, dedim.

Okuldan ayrılırken, öğretmenler bana teşekkür ettiler.

Eve gidince karım,

— Neden bu kadar geç kaldın? diye sordu.

Saatime baktım, gecenin onu...

— Okul Aile toplantısına gittim, dedim. Çok güzel bir konuşma yaptım. Ana babalar çocuklarıyla hiç ilgilenmiyorlar. Sonra çocuklar sınıfta kalınca suçu öğretmenlere atıyorlar.

Kızım,

— Aşkolsun baba, dedi, bütün öğretmenler, yine babanız gelmedi mi diye sordular. Neden toplantıya gelmedin?

Karım kuşkulandı.

— Bir de çocuğun yanında yalan söylüyorsun, dedi. Gece yarılarına kadar gez, dolaş... Sonra Okul Aile Birliği...

— Geldim ya kızım, dedim, hatta konuştum bile...

Kız,

— Ben oradaydım baba... dedi.

— Sen Horhor Kız Ortaokulunda değil misin?

Kızım,

— Aman babaaa, dedi. Ben Beyazıt Lisesinin son sınıfındayım.

Annesi,

— Aaaa, dedi, kız sen Modern Koleje gitmiyor musun?

— Ordan çıkardılar ya anne...

Kızımı,

— Terbiyesiz! diye payladım, insan annesine babasına bu kadar zamandır hangi okula gittiğini, kaçınıcı sınıfta olduğunu söylemez mi? Bu zamanın çocuklarında ana babaya saygı diye bişey kalmamış...

USULEN

Sarıyer'in içerlerinde bir evdi... Bulana kadar epiy aradım, yoruludum. Köşk büyük bir bahçe içindeydi. Yalçın çocukluk arkadaşımıdır.

— Çok güzel bir köşkünüz var, dedim.

— Güher Teyzemin köşkü... dedi.

Yalçın'ın kitaplarını görmek için gitmişim. Beni büyük, kitaplarla dolu bir odaya aldı.

Yalçın,

— Çaylarımızı burada içelim, dedi.

Ben kalın ciltleri karıştırırken yukarı kattan titrek, çatlak, çatal çatal bir ses geldi:

— Hedef Çamlı Tepe... Marş marş!.. Allah Allah!..

Bir duraladım. Bu sese bir anlam veremedim. Yeniden kitaplara daldım. O çatlak ses bir daha duyuldu:

— Sağa çark, marş! İiiileriii, marş!

Yalçın'a soracağım ama bitürlü soramıyorum. Komut veren ses, çocuk sesine benzese, bir çocuk askerlik oynuyor diyeceğim.

Yumuşak, geniş koltuklar içinde çaylarımızı içerken, yukarı kattan önce,

— İstikamet dere içiii! Marş marş!.. diye yine o ses duyuldu, sonra bir gümbürtü koptu.

Birden kapı küt diye açıldı. İçeriye, şaşılası bir kılıkta, kadına benzemeyen, erkeğe hiç benzemeyen biri girdi. Saçları bembeyaz, uzundu. Başında çok eski zamandan kalma bir komutan şapkası vardı. Saçlarına, yüzüne bakarsan kadın. Giyinişi erkek. Göğsü, nişanlarla, madalyalarla dolu. Ayağında külot pantolon, eski ipek kadın çoraplarını da üstüne çekmiş. Belinde bir kılıç var.

O kılıkta bir yaratığı birden karşımda görünce, hemen yerimden fırladım. Yalçın elimden tuttu.

— Güher Dayım... diye içeri gireni bana tanıttı.

— Nasılsın delikanlı? dedi.

— Teşekkür ederim efendim, dedim.

— Bir onbaşıya teşekkür ederim denmez. “Sağol” değildir.

Yalçın’a döndü:

— Topçu kadanaları için kuru ot lazım.

Sonra, “İleriii, marş!” diye bağırarak dışarı çıktı. Şaşkınlık içindeydim.

Yalçın,

— Ben sana Güher Teyzemi anlatmamıştım, değil mi? dedi.

— Hayır, dedim. Önce Güher Teyzen mi, Güher Dayım mı?

— İkisi de... Bak, anlatayım. Güher Teyzem, bu koca köşkte, iki evlatlığıyla birlikte yaşıyordu. Yanında hep iki evlatlık bulundururdu. Birini yetiştirip büyütür. Onu evlendirdince yeniden bir küçük kız alır. Babam Ankara’dan İstanbul’a tayin olunca, bir zaman otelde kaldık. Kendimize uygun bir ev bulamadık. Güher Teyzem, “Koskoca köşkte canım sıkılıyor, gelin birlikte oturalım,” dedi.

Annemle aralarında çok yaş farkı olduğundan, annem her dediğini dinler. Biz de bu köşke taşındık. Birlikte oturmaya başladık. O zaman Güher Teyzemin büyük oğlu Amerika’da, Güher Teyzemin kızı, aşağı yukarı annemle yaşıttır. O da evli, Maçka’da oturuyorlar.

Böylece biriki yıl geçti. Bir sabah, ne ben, ne babam daha işe gitmemiştik, girişte ayakkabımı giyerken sokak kapısı çalındı. Kapıyı ben açtım.

Eli çantalı bir polis,

— Güher burada mı oturuyor? dedi.

Polisin Güher deyişine içerledim. Güher Teyzem o zaman yetmişdört yaşında, eski bir İstanbul hanımefendisi. Ona Sarıyer’de herkes “Hanımefendi”, “Güher Hanımefendi”, “Büyük Hanımefendi” der. Buralarda tanımayan da yoktur. Çok kişi adını bile bilmez de, “Hanımefendi” der. Hanımefendilerin köşkü... Hanımefendilerin bahçesi... Hep böyle. Hanımefendi denilince, onun Güher Teyzem olduğunu herkes anlar.

Polise,

— Burada. Ne yapacaksınız? dedim.

— Çağırın. Biraz lazım... dedi.

Güher Teyzem o zaman, oturduğu yerden hiç kalkmıyor. Kötürüm değil ama, rahattan, şişmanlıktan, yaşlılıktan yarı yatalak olmuş.

— Gelemez, dedim, ne istiyorsanız, bana söyleyin.

Babam da sesimize geldi. O da polise,

— Gelemez, dedi.

Polis,

— Neden gelemiyormuş... Biz adamı getirmesini biliriz, dedi.

Babam,

— Getirin de görelim, dedi.

— Yani, kanun kuvvetine karşı mı geliyorsunuz?

— Yoo... Şişmandır da ondan, aşağı kata inemez.

Polis şaşırdı.

— Genç insan o kadar şişman olur mu? Nasıl merdivenlerden inemezmiş...

— Genç mi? Ne genci? Yetmişini geçkin...

Polisin gözleri büyüdü. Elindeki kâğıdı okudu.

— Burada yirmidört yaşında yazıyor. Peki, yetmiş yaşına kadar hiç askerlik yapmamış mı?

— Kim?

— Güher.

— Siz ne diyorsunuz? Güher Hanımefendi kadındır.

— Allah Allah... Asker kaçağı diye askerlik şubesi arıyor. Öyleyse bu Güher başka Güher olacak.

Annem doğma büyüme Sarıyerli olduğu için,

— Buralarda başka Güher yoktur, dedi.

Polis elindeki kâğıtta yazılı adrese bir daha baktı. Tamam, adres burası. Bütün bunlardan sonra polis bize kuşkulu kuşkulu,

— Gelsin rica ederim, dedi, nihayet bu vatani vazifedir. Hepimizin başından geçti. Bundan kaçmak olmaz. Devletin kolu heryere yetişir. Nereye kaçsa yakalarlar.

Polis başlamışken daha nasihat edecekti ama, babam,

— Kendi aşağı inemez, dedi, siz buyurun yukarıya, görün...

Annem,

— Yalnız, dedi, çok affedersiniz, lütfen ayakkabılarınızı çıkaracaksınız. Çok sinirlidir, kıyameti koparır.

Polisin kunduralarını, getirlerini¹ çıkarması epiy zor oldu. Polis yukarı çıkıp Güher Teyzemi dizlerine batta- niye örtülmüş, koltukta oturur görünce şaşırdı. Biz asker kaçaklığım öğrenince Güher Teyzemin kızacağını sanmış- tık. Kızmadı, güldü, işi şakaya vurdu. Polis elindeki kâğı- da bakarak,

— Adınız? dedi.

— Güher.

— Tamam. Soyadınız?

— Yenoğlu.

— O da tamam. Babanız?

— Tophane Nazırı Halim Paşa...

— Tutuyor. Burda da Halim... Anneniz?

— Vesamet...

Polis,

— Allah Allah, dedi, her şey uyuyor. Bir yaşınız, bir de erkek olmamanız işi bozuyor. Efendim, usulen bize bir nüfus kâğıdı sureti getirirsiniz. Biz de şubeye yazarız.

Polisin dediği gibi “usulen” Güher Teyzemin nüfus kâ- ğıdı suretini çıkartıp karakola götürdük. Aradan bi onbeş gün kadar geçti geçmedi, yine o polis, yanında komiserle geldi. Komiser uzun zamandır Sarıyer’de bulunduğundan Güher Teyzemi tanımış.

— Bir zabıt tutacağım hanımefendi, dedi.

Güher Teyzem,

— Ayol, madem beni tanıyorsunuz, ne zaptı?.. dedi.

Komiser,

— Usulen... dedi.

1 Getir [getr]: Bacağın alt bölümünü ve ayakkabının üstünü ör- ten kumaş veya köseleden yapılmış bir tür tozluk.

Güher Teyzemin erkek değil, kadın olduğuna dair bir zabıt tutuldu. Komiserle, polisle birlikte biz de imzaladık.

Aradan bir zaman daha geçti. Kapıya iki inzibat eriyle bir polis geldi. Komiser, polisle haber yollamış:

— Hanımefendi, bir zahmet, askerlik şubesine kadar usulen gidecek...

Biz,

— Bu nasıl iş... filan diye söylenecek olduk.

Polis yüzünü yumuşatarak,

— Usulen beyim... dedi.

Söyleniştikten öyle anlıyorduk ki, herhangi birşey “usu-len” oldu mu, “aldırma, boş ver, hiçbirşey gerekmez, hiçbir sorumluluğu yoktur, ama yine de yapılır” anlamına geliyordu.

Güher Teyzem,

— Eh madem usulenmiş, gidelim bakalım... dedi.

Güher Teyzemin askerlik şubesine gitmesi bir iş. Koltukta, kucakta merdivenden indirdik, arabaya bindirdik, askerlik şubesine gittik. Askerlik şubesinin başkanı bir yarbaydı. Yarbay, Güher Teyzeye birşeyler sordu.

Güher Teyze,

— Benim beyim generaldi. Yirmi yıl oldu öleli. Nasıl olur da, benim gibi yetmişdört yaşında bir kadını askere almaya kalkarsınız? Ben Memduh Paşa’nın hanımıyım, dedi.

“Memduh Paşa” lafını duyar duymaz, yarbay,

— Vay hanımefendiciğim... diye yerinden fırladı, Güher Teyzemin ellerine yapıştı.

Bu yarbay teğmenken, Memduh Paşa’nın emrinde çalışmış. Güher Teyzemin gençliğini bilirmiş.

— Aman hanımefendi, beni tanımadınız mı? Memduh Paşa benim velinimetim...

Askerlik şubesi başkanı da tanıdık çıkınca, artık şu asker kaçaklığı belasından Güher Teyzem kurtuldu diye sevindik.

Yarbay,

— Üzülmeyin hanımefendi, dedi, böyle yanlışlıklar sık sık olur. Yalnız sizden bir ricam var, usulen nüfustaki kaydını düzeltereksiniz, o kadar.

Güher Teyzem kızdı,

— Canım, bu ne biçim iş? Karakol kadın olduğumu bilir, yine de size yollar. Siz benim kırk yıl önceki halimi bilirsiniz, nüfus memuruna yollarsınız...

— Usulen hanımefendi, usulen... dedi.

Dikkat ettim, “usulen” diyenlerin suratı yumuşuyordu. Askerlik şubesinden çıktık. O günden sonra iki üç günde bir, bizim eve inzibatlar, polisler, bekçiler gelmeye başladı.

— Nüfustan kaydınız gelmedi. Yanlışlık düzeltilmezse askere almak mecburiyetinde kalacağız...

Boyuna sıkıştırıyorlar. Bizi bir korkudur aldı. Yetmişdört yaşındaki, fıçı gibi şişman Güher Teyzeyi hiç şakası yok askere alacaklar. Önce Maçka’da oturan kızı ile damadı yetiştirdi. Hep birlikte nüfus müdürlüğüne gittik. Nüfus müdürü de Güher Teyzemin damadının sınıf arkadaşımış. Hatta iki kez de eve gelip Güher Teyzemin elini öpmüş.

— Ben hanımefendiyi tanıyorum, dedi.

Hepimiz bir oh çektik... Nüfus müdürü işi memurlara bırakmadı. Kalktı kendisi uğraştı. Defterleri odasına ge-

tirdi. Hepimize ay ısmarladı. Bir kalın kocaman defteri karıştırdı.

— Evet, dedi, bir yanlışlık olmuş. Doğum tarihi 1301 yazılacakken yanlışlıkla 1351 yazılmış. Yani hanımefendi, yetmişdört yaşındayken, yirmidört oluyor. “Güher”i de erkek adı sanmışlar.

Hepimiz gülüştük. Sonunda yanlışlık anlaşılmıştı. Ordan ayrılırken, nüfus müdürü,

— şimdi siz hanımefendi, bu yanlışlığı düzeltmek için mahkemeye müracaat edeceksiniz, dedi.

— Aman, ne mahkemesi?..

— Usulen hanımefendi, usulen bir mahkeme... Mahkeme kararı olmadan biz değiştiremeyiz.

— Canım efendim, yanlışlığı ben mi yaptım? Kim bu yanlışlığı yapmışsa o gitsin mahkemeye...

— Hanımefendi bu mahkeme önemli bişey değil, usulen bir mahkeme...

Eve döndük. Kapımızdan polisler, inzibatlar eksik olmuyor. Neredeyse Güher Teyzeyi alıp askere götürecekler. Biz başa çıkamayınca İzmir’deki oğluna “anneni askere alıyorlar, çabuk gel” diye telgraf çektik. Oğlan apar topar geldi. Karısını, çocuklarını da birlikte almış. Bu arada da askere almasınlar diye korkudan Güher Teyzeyi kaçırıp duruyoruz. Bir yakalarlarsa askere götürecekler. Güher Teyzem hepimizi topladı.

— İşin şakası yok, dedi, usulen musulen derken beni askere alacaklar. Aman işi sıkı tutun.

İzmir’den gelen Güher Teyzemin küçük oğlu, tanınmış bir avukat tuttu. Bazen insanın şansı iyi gider. Teyzemin davasına bakacak olan yargıç da Sarıyerliymiş.

Güher Teyzemin elinde büyümüş. Çocukken köşkten çıkmazmış.

Mahkeme günü geldi. Güher Teyze koltukta, sanık yerine geçti.

Avukat,

— Sayın yargıcım. Müvekkilimin² temiz nasiyesinden³ de anlaşılacağı üzere... diye söze başladı.

Asker kaçığı olmadığını, kadın olduğunu, yaşının da yetmişdört olduğunu anlatmaya çalıştı. İki duruşma sonra mahkeme tanıkların dinlenmesine karar verdi. Hep birden yargıcın evine koştuk. Yargıç, Güher Teyzemin ellerine sarıldı. Güher Teyze barut olmuştu.

— Ayol, sen beni bilmiyor musun? dedi, daha ne tanığı istiyorsun?

Yargıç,

— Aman teyzeciğim, usulen... dedi, usulen tanık dinlemek gerekir. İki tanık bulun yeter... Usulen...

Oğul, damat, yeğen, kardeş, gelin, biz bütün akrabalar için içinden çıkamayınca Güher Teyzenin Amerika'daki büyük oğluna uçakla mektup yolladık: "Acele gel. Anneni askere alıyorlar." Bir hafta sürmedi. "Siz deli misiniz?" diye cevap geldi. "Deliyi akıllıyı bırak, anneni askere alıyorlar."

Karısını, çocuklarını almış, Amerika'dan geldi. Olanı biteni öğrenince küplere bindi.

— Beceriksizler! diye de bize bağırdı.

Hep birden tanık aramaya başladık. Güher Teyzemin yetmişdört yaşında olduğuna tanıklık edecek adamın enaz doksan yaşında olması lazım. Kime gidiyorsak,

2 Müvekkil: Birini [bir avukatı] kendine vekil olarak seçen.

3 Nasiye [nâsiye]: Alın, (mec.) görünüş, tavır.

— Ben yapamam, diyor. Yetmişdört yıl önce ben değil, babam bile doğmamıştı.

— Canım bu usulen bir tanıklık. Yetmişdört deme de yetmiş de, altmış de, elli de... Ne dersen de... Usulen...

Kimisi,

— Allah var, ben bilmediğim şeye tanıklık edemem, diyor.

Kimisi,

— Anlarlar da başım belaya girer. Yalancı tanıklığın cezası büyük... diyor.

Ara tara, biri ellibeşinde, biri de altmış var yok, iki tanık bulduk. Mahkeme tanıkları dinledi. Bu sefer de yargıç, Güher Teyzemin muayeneye sevkine, kadın olduğuna dair rapor almasına karar verdi. Bu karar verilirken mahkeme salonunda Güher Teyzemin kızı, iki oğlu, sekiz de torunu vardı.

Yeniden yargıca gittik. Ne desek boş...

— Canım, diyor, Güher Teyzenin kadın olduğunu ben de biliyorum. Elinde doğdum büyüdüm. Ama ne yapalım, usulen bikez muayenesi lazım. Usulen bişey bu...

Biz usulen olan işlemleri tamamlayaduralım, biyandarı da Güher Teyzeyi askere alacağız diye sıkıştırıp duruyorlar.

— Müsaade edin... diyoruz.

— Yahu, ne müsaadesi... Aylar geçti, diyorlar.

Bizde işler kolay yürür mü?

Güher Teyze,

— Ben bu yaştan sonra kadınlığımı muayene ettirmem... diye tutturdu.

Bu sefer biz yalvarmaya başladık:

— Aman Güher Teyze, bu muayene usulen bir muayene... Sahiden muayene değil ya, usulen...

Hem de muayene resmi hastanede olacakmış. İnsanın şansı yürüdü mü yürür. Muayeneyi yapacak olan kadın doktoru, Güher Teyzenin büyük oğlunun yakın bir arkadaşı çıktı. Hastanenin başhekimini de Güher Teyzenin kocası Memduh Paşa'nın çok iyiliklerini görmüş. Askerî okula veren bile oymuş.

Güher Teyzeyi muayeneye götürdük. Mütchassis⁴ doktor, Güher Teyzenin elini öptü.

— Bugün olmaz, dedi.

— Neden? diye sorduk.

— Efendim, bugün kurul günü değil. Yalnız benim muayenemle de olmaz, sağlık kurulu görecektir.

Güher Teyzenin büyük oğlu,

— Yahu, ne kurulu? dedi. Sen benim annemin kadın olduğunu bilmiyor musun kardeşim?

— Bilmez olur muyum kardeşim! Biliyorum. Ama bu usulen bir muayene... Kurul muayenesi dedikse sahiden muayene değil ya... Usulen.

Güher Teyzenin erkek olmadığını, kadın olduğunu, yirmidört değil yetmişdört yaşında olduğunu herkes biliyor ama, yine de usulen herkes birbirine işi atıyordu. Yetmişdört yaşında üç çocuk, sekiz torun sahibi Güher Teyzenin kadın olduğunu bitürlü ispat edemiyorduk.

Sonunda Güher Teyzeyi sağlık kuruluna çıkardık. Hiçbir doktor Güher Teyzenin elini bile tutmadı, nabzına bile bakmadı. Kadın olduğuna dair, yedi kişilik sağlık kurulu üyelerinin imzalarını taşıyan raporu verdiler. Artık iş

4 Mütchassis: Uzman

bitmiş, bir duruşmalık yargılamaya kalmıştı. Ama Güher Teyzeyi de askere götürmek için bizi durmadan sıkıştırıyorlardı. Mahkeme günü geldi. Bizim gibi yakın akrabalar, uzak akrabalar, tanıdıklar, uzak tanıdıklar, tanıdıkların tanıdıkları, meraklılar, hiç tanımadıklarımız mahkeme salonunu doldurmuştu. Çünkü Güher Teyzenin askere alınacağını gazeteler yazmış, bir yıldan beri süren usulen işlemler yüzünden bu olayı duymayan kalmamıştı.

Mahkemede rapor okundu. Tam yargıç kararı okurken Güher Teyze birdenbire,

— Ben erkeğim! diye bağırarak fırladı.

Önce bir şaşkınlık oldu. Sonra bir gülüşme...

Güher Teyze,

— Ben usulen erkeğim, askere gideceğim. Bu tanıklar, raporlar, hepsi yalancı... dedi.

Mahkeme, Güher Teyzenin kadın olduğuna karar verdi ama, o gün bugün Güher Teyze kendini onbaşı sanıyor. Evde herkese kendisine Güher Dayı dedirtiyor. Kocasını Memduh Paşa'nın eski elbiselerini sandıktan çıkardı. Giydi. Kılıcını kuşandı. Sabahtan akşama kadar mangasına talim yaptırıyor.

Yukardan cırlak, kart, çatallı bir ses geldi:

— İstikamet top ağaç... Marş marş! Allah Allah Allah Allah!

SİNEKLER OLMASA

On yaşındayken şöyle diyordu:

— Ah bir çantam olsa... Ah, benim de öbür çocuklar gibi kitaplarım, oyuncaklarım olsa!.. Benim de romanlarım olsa... Bak görsünler o zaman, nasıl çalışırım. Hiçbişeyim yok. Böyle nasıl çalışayım ben?..

Onüç yaşına gelince, öbür çocuklar gibi kitapları, defterleri, çantası, oyuncakları oldu. Ama bitürlü çalışamıyordu.

— Arkadaşlarım gibi elbiselerim yok ki... diyordu. Annem, babam, kardeşlerim hep bir odada oturuyoruz. Böyle daracık yerde çalışılır mı? Ah, bir masam olsa, kendi başıma bir masam, bir dolabım. İşte o zaman nasıl çalışılır, görsünler...

Onsekiz yaşında kendi odası da oldu.

— Benim yaşımda bir insan haftada on lira bile cep harçlığı almazsa nasıl çalışabilir? Kitaplar almalıyım, resimler almalıyım... Ah, ah... Bilirim o zaman nasıl çalışacağımı...

İstedikleri yirmi yaşındayken oldu.

— Ah şu okul bir bitse... Hayat başka, okul başka... Fakülteyi bitirince öyle çalışacağım, öyle çalışacağım, görsünler... Öyle bir eser yazacağım ki... Ah, ah, şu fakülte bir bitse...

Yirmidört yaşında fakülteyi bitirdiği zaman şöyle söylüyordu:

— Bitürlü istediğim gibi çalışamıyorum. Aklım fikrim hep askerlikte... Ah, şu askerliği bir bitirsem, gece gündüz demeden çalışacağım... Çalışmadan eser verilmez. Bir eser yazacağım, herkes benden söz edecek. Ah şu askerlik...

Yirmialtı yaşında askerliğini bitirmişti:

— Çalışamıyorum ki... Bitürlü istediğim gibi çalışamıyorum. Eserimi yazamıyorum. Bu durumda nasıl yazılır? Her gün ekmek parası peşindeyim. İnsanın sağlam bir işi, belli bir geliri olmazsa nasıl çalışabilir? Ah ah... Bir sağlam iş bulsam, eserimi yazmak için, her gece sabahlara kadar çalışacağım.

Yirmisekiz yaşında iş gücü sahibi olmuştu.

— Çalışamıyorum vesselam, diyordu, nasıl çalışayım böyle? İnsanın iki odalı evi olacak. Radyosu olacak.

Açacaksın radyoyu, müzikten ilham alacaksın... İşte o zaman durmadan çalış!.. Ah, ah!.. Bir radyo olsa...

Yirmidokuz yaşında iki odalı bir apartman katı kiraladı. Bir de radyo aldı. Ama yine istediği gibi çalışmıyor, yıllardan beri düşündüğü eserini veremiyordu.

— Ah, ah!.. diyordu, bu yalnızlık yok mu, bu yalnızlık... Sanki bu göğsümün içi, sonsuz, dipsiz mağaralar gibi bomboş... İnsan bu yalnızlık içinde nasıl çalışıp da eser verebilir? Bir insanı, çalışmaya heveslendiren, şevklendiren, zorlayan bir kuvvet olmalı. Kimin için çalışacağım? Kimden esinlenip de eser vereceğim? Ah, ah... Ey aşk, neredesin?..

Otuz yaşında âşık oldu. Hem seviyor, hem seviliyordu. Ama yıllardır düşündüğü o büyük eserini bitürlü veremiyordu.

— Aşk güzel şey, diyordu, güzel olmasına güzel. Ama evlenmeden çalışılmıyor ki... Bir evlensem, o zaman hayatım düzene girer, istediğim gibi çalışırım. Evlenmek de kolay değil. Ah, ah, bir evlensem..... Bir dakikamı bile boş geçirmem, boyuna çalışırım.

Otuziki yaşında evlendi. Mutluydu ama eserini bitürlü veremiyordu. Çünkü haklı sebebi vardı.

— Geçim derdi bindi omuzlarıma. Ekmek parası için ha babam ha koştuktan, kendi istediğim gibi çalışmaya vakit yok ki... Eser vermek için, insanın bütün zamanını o esere verip çalışması gerek. O da bu parayla olmaz.

* * *

Otuzaltı yaşında kazancı artmıştı. Artmıştı ama, bir de kendisini dinleyelim:

— İki odalı bir kat... Odalar da küçücük. Çoluk çocuk gürültüsü de biyandan... İnsan bu gürültü patırtı içinde eser yazabilir mi? Ah, ah... Şöyle dört beş odalı bir eve çıksam, ne çalışacağım, ne çalışacağım...

* * *

Otuzsekiz yaşında beş odalı bir eve taşındı. Bitürlü eserini yazamıyordu. Çalışamıyorsa suç onun değil ki...

— Şehir içindeki bir evde insan nasıl çalışabilir? Bu gürültü patırtı içinde gel de çalış... Eserimi yazabilmek için sessizliğe, kendimi dinlemeye ihtiyacım var. Burası toz toprak, gürültü... Olmaz burada. Ah, ah... Şöyle sakın, sessiz bir eve taşınsam, öyle bir çalışacağım ki... İçimde çalışmaya karşı dinmez bir susuzluk var.

* * *

Kırk yaşındayken, tam aradığı gibi, sessiz biyerde güzel manzaralı, geniş bir eve taşınmıştı. İsteddiği gibi çalışabiliyor muydu? Hayır. Çünkü,

— Ah, ah!.. diyordu, insanın evinde güzel eşyalar olmazsa, duvarlarda değerli tablolar, büyük bir yazı masası, hıblolar olmazsa, antika eşyası olmazsa, rahat koltukları, yumuşacık halıları olmazsa, nasıl çalışabilir... İyi eser verebilmek için, insanın gözü zevkli şeyler görmeli. Bir pikabın olacak. Klasik müzik plakların olacak. Biyandan gözün, biyandan kulağın zevk alırken, sen hiç durmadan çalışacaksın. Ah, ah... Şu istediklerim bigün olacak mı ya rabbim?.. Öyle bir çalışacağım ki...

Kırkiki yaşında tam istediği gibi rahat, güzel, değerli eşyalara da kavuşmuştu. Eğer yine de bitürlü eserini veremiyorsa, o ne yapsın?

— Ah, ah, diyordu, benim halimi bir bilseniz. Uzaktan kimse kimsenin derdini bilmez. Para derdi, geçim sıkıntısı çekmiyorum. Karım beni mutlu ediyor. Çocuklarım da iyi... Evim geniş, ferah, rahat, manzarası da güzel. Çok değerli, pahalı eşyalarım da var... Bol bol zamanım da var. Ama şu sinekler yok mu, sinekler... Bitürlü rahat vermiyorlar ki oturup da çalışayım. Ne olacak benim halim? Nedir bu sineklerden çektiğim? Ah, ah... Şu sinekler olmasa ben bilirim nasıl çalışacağımı... Ama ne yapayım ki, sinekler bırakmıyor. Bitürlü eserimi yazamıyorum. Gündüz sineklerden uyuyamıyorum ki, geceleri çalışayım... Pencereleleri kapasam sıcak oluyor.

Pencerelere tel çeksem, çirkin oluyor. Kışın mı çalışayım dediniz? Kışın sinek olmaz, değil mi? Sanki bu sinekler kışın niye yaşamazlar? Ah, ah... Sinekler de olmasa ben ne yapacaktım, bilmem ki?..

Şimdi kırkiki yaşında olduğu için, daha bizim ondan umudumuz kırılmadı. Elbet bigün aradığı koşullara kavuşacak, soluk almadan çalışıp o büyük eserini verecektir.

ALTI BEKÇİ ATLIKARINCADA

Monolog

Yaşayamadığım çocukluğumun özlemi hâlâ içimde kıpırdaşır. Çocukluğumu hiç yaşayamadım. Hiçbir oyuncak-
çağım olmadı, ne oyuncak tirenlerim, otomobillerim, ne
leğendeki suda işleyen oyuncak vapurlar... Mile¹ oynaya-
madım, bitek zıpzıpım² olmadı. Hiç uçurtma uçurtma-
dım. Hiç çember çevirmedim. Hiç balonum olmadı.

Annemle bir zengin evine bayram ziyaretine gitmiştik.
Zengin çocuğunun bidolu, bidolu, biçok, biçok oyuncak-
ları vardı. Raylar üstünde giden tirenine tirenine tirenine
tireni tiren tir... dokunmak istedim. Elimi uzattım, annem
fısıldayarak payladı:

— Şişşt, bozarsın!

Çektim elimi...

Koro

Çocukken içimden hep derdim ki:

Büyüyünce zengin olacağım, çok, çok zengin... Zengin
olunca da oyuncaklar, oyuncaklar alacağım kendime, bi-

1 Mile: Bilye.

2 Zıpzıp: 1. Bilye. 2. Bir yerinden lastik bir bağla asılmış, içi talaş
dolmuş hafif bir top olan çocuk oyuncağı.

dolu, bidolu... Biçok, birçok... Üüüüü, dünya kadar. Öyle çok oyuncaklarım olacak kiîî, oyuncaklarlarlarlar...

Kocaman adamların oyuncaklarla oynamasını ayıplarlar. Onun için ben oyuncaklarımı bir odaya dolduracağım. Çalışmadığım, işe gitmediğim günler, geceleri oyuncak odama girip kapıyı arkadan kilitleyeceğim; oyuncaklarımla oynarken kimse görmesin de alay etmesin benimle... Tirenlerim olacak bidolu, kuracağım: Düüüütt!.. Çih, çuf, çih, çuff, çihh çufff!..

Milelerim, cicozlarım³, cinalilerim, gazozlarım... Renkli balonlarım, düdüklü balonlarım... Kâğıt fenerlerim, fırıldaklarım...

Benim memleketimde Büyük Millet Meclisinin kuruluşu 23 Nisan Çocuk Bayramıdır.

Birinci olay

Çocuk Bayramı günü evde oturmaktan canım sıkıldı. Akşama doğru çıktım evden. İskele caddesi üstünde bir evde oturan doktor arkadaşşıma gittim. O da sıkılmış evde oturmaktan. Geniş camlı pencereden sokağı seyrediyorduk. Aşağıdan arabalar geçiyordu. Birden arabalar arasında bir mavi balon çıktı ortaya; balon zıplaya zıplaya karşı yaya kaldırımına doğru gidiyordu. Yaya kaldırımını tenhaydı. Uzaktan bir kundura boyacısı geliyordu: Otuzbeş kırk yaşlarında bir adam, sarkık bıyıklı, yalınayak, uzun saçları dağınık, yırtık pırtık gömlek giymiş... Boyacıyla balon arasında aşağı yukarı kırk adım var. Ağır ağır yürürken, yerde yuvarlanan balonu görünce, hemen sır-

3 Cicoz: 1. Cam veya toprak bilyelerle oynanan bir çocuk oyunu. 2. Bu oyundaki bilyelerin her biri.

tında asılı boya sandığını çıkardı, yere koydu, sonra koşarak balona gitti. Balonu aldı yerden, baktı. Sonra yaya kaldırımında balonla oynamaya başladı. Ama balonla ayaktopu oynuyordu. Balona ayağıyla vuruyor... Duvara çarpan balon geri geliyor. Havalandırıyor balonu, sonra zıplayıp kafa atıyor balona... Bir şut daha... Bir kafa... Çalım atıyor. Balon patlayıp söndü. Patlak balonu aldı, boya sandığının yanına gitti. Sandığı omuzladı. Balonun patlak parçalarını ağzında şişirmeye çalışarak yavaş yavaş geçip gitti önümüzden...

Doktor gülüyordu, ama nasıl, boğulacak gibi gülüyor... Gözlerinden yaşlar geliyor gülmekten.

— Ne gülüyorsun? diye soruyorum.

Cevap veremiyor gülmekten... Boğulacak, bayılacak diye korktum.

Koskocaman, bıyıklı adamın balonla oynamasına ben de gülmüştüm ama, onun kadar değil... Onun gülmesine bakıp ben de kendimi tutamadım; ikimiz karşılıklı gülüşüyoruz: Hahhah... Hah... Hih... Hah hih... Hah hah... Hih... Hoho!..

İkinci olay

Doktor anlatıyor:

Bursa'da, hastanede doktordum. Nöbetçi olduğum bir geceydi. Çok geç yatmıştım. Daha gün yeni ışıırken kaldırdılar.

— Ne var?

— Altı hasta getirdiler Doktor Bey...

Giyinip gittim koğuşa. Bekçi elbiseli altı kişi, hiç arasız öğürüp duruyor. Uzun zamandır öğürüyor olmalılar ki, dermanları kalmamış, altısı da bitik...

— Neyiniz var? diyorum.

Öğürmekten cevap veremiyorlar. İlk zehirlenmiş olmaları aklıma geldi. Kalaysız, bakır kapta yemek yedilerse zehirlenmişlerdir. Ama zehirlenmeye de pek benzemiyor, zehirlenme belirtisi yok... Bir öğürmedir gidiyor, kusmuyorlar...

Teskin⁴ edici iğne vurdum, altısı da kendinden geçti, uyuyakaldı.

Bekçilere ne olduğunu kimse bilmiyordu. Bir cankurtaran arabasıyla sabaha karşı polisler hastaneye getirip bırakmışlar.

Deliksiz onbeş saat uyuduktan sonra içlerinden biri uyandı, öbürleri daha geç uyandılar.

Bekçilerden biri anlatıyor

Lunapark var ya... Hani vali konağının tam karşısında... Ben işte o Lunapark'ın olduğu yerlerin bekçisiyim... Üç yıl oldu bekçiliğe gireli.

Yaz geceleri Lunapark geceyarılarından sonraya kadar çalışır, sonra içerde kendi adamları vardır. Yani çalışanlar, onlar kendi mallarını beklerler. Yani yazın benim işim daha kolaydır. Ama kışın öyle değil... Kışın zor. Çünkü kışın işlemez Lunapark. İçerde de bisürü salıncak var, oyuncak var, atlıkarınca var, kayık salıncak var, dönmedolap var, pavyon var, herbişey var... Bunlar hep size teslim, öyle ya... Çoluk çocuk takımı, serseri takımı, ipsiz sapsız takımı, bıraksak dolar Lunapark'a salıncaklara binerler, atlıkarıncaya binerler, her şeyi bozarlar. Bozmalarını

4 Teskin: Acı, öfke, heyecan vb. duyguları yatıştırma, dindirmeye çalışma.

da bırak, küçük çocuklar doluyor içeri, biri düşer Allah korusun, bir kaza olur, ondan sonra hesap ver, al başına belayı... Yani kışın benim işim daha zor... Üstelik bölgem vali konağının tam karşısı... Karakol da Lunapark'ın hemen yanında. O yüzden öteki bekçi arkadaşlar gibi kaytaramam da...

Yazın işim kolay olduktan başka keyifli ve de eğlencelidir. Çünkü beyim, lambalar ıslıl ıslıl yanar, dönmedolaplar döner, herkes salıncaklara biner, oynar güler... Kadını kızı var, çocuğu büyüğü var, iyidir yazın... Bizim memlekette böyle eğlence ney yok... Benim ençok o atlıkarınca hoşuma gider... Nasıl da döner fır fır... Pek keyifli canım. İçimden, şuna bir binsem derim... Hey Allah binsem ya, nasıl binsem?.. Biz buranın bekçisiyiz... Üstümüzde resmi devlet elbisesi... Hem de ayıp canım bu yaştan sonra... Gelir dinelirim atlıkarıncanın dibine, bakar dururum... Şuna bir binsem? Yalnız başıma kalsam bineceğim de... Ama öteki bekçiler de dolar Lunapark'a geceleri... “Yahu,” derim, “sizin burda işiniz ne? Gitseniz ya kendi mahallenize...” Giderler, aradan yarım saat geçmez, döner gelirler Lunapark'a. Bu bizim Aptullah var ya, hastaneye benimle gelenlerden, taa yukarı mahallenin bekçisidir, bir gece dedi ki: “Yahu,” dedi, “şu fır fır dönen cenabete⁵ bir de biz binsek...” dedi.

Ben onların hepsinin dönmedolap için Lunapark'a geldiklerini zaten biliyorum. Yoksa kış gecesi fırın külhanında uyuklamak varken, Lunapark'ta işleri ne?

Bu Lunapark benden sorulur. Aptullah'a, “Bıyıklarından utan, sen çocuk musun da atlıkarıncaya bineceksin?”

⁵ Cenabet: Pis, kötü, hoşlanılmayan [kimse veya şey].

dedim. Hemen ordan Ahmet, o da bizimle hastaneye yatanlardan, “Canım binsek ne olur ki...” dedi. Ötekiler de, “Bir binelim canım...” diye tutturdular. Allahın bildiğini kuldandan saklamalı, ben onlardan çok istiyorum atlıkarıncaya binmeyi ama, hem utaniyorum, hem de buranın bekçisi olarak, bana “Olmaz” demek düşer...

İkinci bekçi anlatıyor

Doktor Bey, biz sonunda Lunapark bekçisi Arif’i kandırdık. “Hadi binelim... Yalnız polisler görürse yandık,” dedi. Ben de, “Bineriz, bindikten sonra fırt fırt düdük öttürürüz ki, polisler nöbette olduğumuzu bilsin,” dedim. Arif razı geldi ama, bekçiler atlıkarıncaya binmiş diye duyulur korkusundan, “Arkadaşlar, bikez binelim, ama bir daha yok...” dedi. Ben hem binmek istiyorum, hem de korkuyorum. Çünkü dönmeye başladı mı, gayet yüksek havalanıyor. Biz atlıkarıncaya bindik. Binmesine bindik ya, yürütemiyoruz. Yahu bu meret nasıl gidecek? Yusuf var, bir arkadaş, o daha uyanmadı, “Elle iteleyelim,” dedi. Arif esas Lunapark bekçisi olduğundan, o yazın atlıkarınca işlerken görmüş, onun için, “Bu elektrikle işler, bir düğmesi olacak ya, nerde, bulamam gece karanlığında... Ben yarın gündüz gözüyle düğme yerini bulurum. Yarın gece bineriz,” dedi.

Bir başka bekçi anlatıyor

O gece de Emniyet Müdürünün teftişi çıkacağını ben biliyorum. Ama Müdür Bey sabaha karşı teftişi çıkacak... Bazı bekçiler simitçi fırınında uyuyorlar diye şikâyetler olmuş da, Müdür Bey bekçileri kollayacak... Biz atlıka-

rıncaya binip ondan sonra yerlerimize gideceğiz... Müdür Beyin gelmesine daha çok var; teftiše yetişiriz. Arif, “Ben bunun düğmesini öğrendim. Düğmeye basıp dönmeye başlar başlamaz koşup atlayacağım,” dedi. İlkın biz bindik. Arif’in düğmeye basmasıyla dönmeye başladık. Arif de koştu, demir kutulardan birine atlayacak ama, dönerken atlayamadı, benim bindiğim kutuya tutundu. Elinden yakalayıp çekmesem, demire çarpıp yuvarlanacak... Çektim aldım içeri bunu... Başladık dönmeye... Bir de keyifli ki hiç sorma... Döndükçe dönüyor ve de hızlanıyor ve de hızlandıkça biz havaya yükseliyoruz...

Atlıkarıncayı bildin mi? Ortada bir demir direk, direğe uzun zincirle bağlı demirden tekneler. Dönmeye başladı mı, zincirler havalanıyor ve tekneler yükseliyor.. Biz teknelerde yükseldik, yükseldikçe hızlı dönüyor, hızlı döndükçe yükseliyor...

Bizim arkadaşlar gülmeye başladı kıkır kıkır... Yahu valinin evi karşıda, karakol yanı başımızda, duyulacak... Velakin öyle bir iş ki, gülmemek mümkün değil, hep gülüyoruz... Gülüyoruz, fır fır dönüyoruz ve hızlana hızlana yükseliyoruz. Bi zaman böylecene havada döndük...

Başka bir bekçi anlatıyor

Derken bey... Öyle hızlandık ki biz tekneden fırlayıp uçacağız nerdeyse... Ben korkudan gülmeyi unutup tekneye sıkıca yapıştım, başka çare yok. Ve birden aklım başıma gelip, “Arif, şunun hızını kes, uçacağız oğlum havaya...” dedim. Arif, “Nasıl hızı kesilir, ne bileyim ben?” demez mi? Tuu, hay Allah belanı versin... Altı bekçi havada altı şahin olmuş uçuyoruz. “Arif, öyleyse

durdur şunu da inelim...” diye bağırdım. Arif, “Yahu, bu nasıl durdurulur?” diye bağırmasa mı? Ocağın batsın Arif, havada kaldık, ne olacak şimdi? Arkadaşlar, “Durdur...” diye bağırıyor. Arif, “Ben işletmesini öğrendim, durdurmasını öğrenmedim,” diyor. Bey, bizim halimize bak, havada kaldık ve de uçar gibi vaziyette... “Arif, bunun düğmesi aşağıda kaldı oğlum, bunu durdurmanın mümkünü yok...” Benim başım dönmeye ve de gözlerim kararmaya başladı. Benim arkamdan uçan demir kutuda Aptullah var. Aptullah, “Arkadaşlar, bunun makinesi elektrikle işler,” dedi. Elbet elektrikle işler, bunun canımızı kurtarmaya faydası ne? Demek herif dönerek uçmaktan aklını şaşırmış... “N’olacak elektrikle işlerse?” dedim. “Yani,” dedi, “bitek kurtuluşumuz var, hepimiz dua edelim ki şehrin umumi⁶ elektriği kesilsin, bu cenabet de dursun. Yoksa biz kıyamete dek havada dönüp duracağız...” demeye kalmadı, önümden bişey aşağı düşüyor... Aman nedir? Öndeki kusuyormuş... Benim de dönmekten midem bulanıyor, içim kabarıyor. Artık tutamadım kendimi, içimde ne varsa dışarı verdim. Kus ha kus, kus ha kus... Biz havada dönüp duruyoruz. Kim bağırdı fark edemedim, arkadaşlardan biri, “Hakkınızı helal edin!” dedi. Ben de kelime-i şehadet getirmeye başladım. Laf değil beyim, belki beş minare boyu havada jet hızıyla dönmedeyiz... Allah düşmanımın ayağını yerden kesmesin ve de hiçbir kulun altından yel esmesin; hiçbir belaya benzemiyor.

Birisi hem kusuyor hem de, “Hay bu makineyi icat edenin...” diye silme sıvama sövüyor. Kimdir bilemedim,

6 Umumi: Genel.

birisi de, “Benzinle işleseydi ya, benzini biter, dururdu, biz de inerdik...” diyor... Bütün içim dışıma çıktı kusmaktan. Çıkaracak bişey kalmadığından içimde, bağırsağım, ciğerim sökülecek...

Arif, “Hep birden imdat diye bağıralım...” dedi. Bak şu akılsıza... Karşıda valinin konağı, yanımızda karakol... İmdat diye bağırlır mı? Sus mus dedikse de, Arif “İmdaaat...” diye bir nağra atmasıyla, sesi de kesildi, galiba bayılıp çöktü teknenin içine... Onun arkasından Yusuf da düdüğü öttürmeye başladı, o da yuvarlandı teknenin içine... Karakoldan da polisler dışarı fırladı... Ve Lunapark’a doldularsa da, biz havada olduğumuzdan ve havaya bakmak akıllarına gelmediğinden, onlar da düdüğü öttürerek dönüp dolaşıp gittiler... Ne kadar zaman uçtuk, ne kadar zaman öğürdük, bilemiyorum, ben kendimi kaybetmişim, bir de gözümü açtım ki hastaneyim. Hâlâ kendimi havadayım ve de uçmaktayım sanıyorum...

Doktor sözünü bağlıyor

Sabaha karşı teftişe çıkan Emniyet Müdürü mahallelerde hiçbir bekçiyi bulamayınca küplere biner.

Bulunmayan bekçilerin bağlı olduğu karakola giderken gün ışıkmaktadır; bir de bakar ki karakolun yanında havada bir acayip sesler... Karga sesi değil, ağaçkakan sesi değil... Bunlar ne kuşu diye meraklanır. Bir de görsün ki, Lunapark’ın atlıkarıncası dönüp duruyor, kendinden geçmiş altı bekçi de durmadan öğürüyor. Kiminin başı sarkmış, kiminin kolu, bacağı...

Epilog

Eve geldim. Bizim evdekilerin yüzünde acılı bir üzüntü...

— Ne oldu, biliyor musun?

— Ne var?

— Karşıdaki elektrik tellerine bir uçurtma takılmış...

Bir çocuk ağaca tırmanmış uçurtmayı almak için, ağaçtan elektrik direğine geçerken... “Susun!” dedim.

Pencereden baktım. Kuyruğu elektrik tellerine dolanmış uçurtma, hâlâ rüzgârda pır pır edip duruyordu.

Koro

Çocukken içimden hep derdim ki: Uçurtmalarım olacak büyüyünce.

Bidolu, bidolu... Biçok, birçok... Uçurtmalarlarlar... Üüüü, dünyalar kadarlarlarlar...

BİZİM EVE AMERİKALI MİSAFİR GELECEK

Mr. Frank bizi evine yemeğe çağırınca altta kalmak olmazdı. Ayrılırken nezaket olsun diye,

— Siz de bize buyurun. Bir akşam yemeğe bekleriz, dedim.

Karıkoca,

— Geliriz, dediler.

Onlar geliriz deyince yüreğim hop etti.

— Biz ne zaman geleceğimizi size sonra bildiririz, dedi Mr. Frank.

İlk işimiz Amerikalıların bizim eve misafir geleceklerini bütün mahalleye yaymak oldu. Yolda biri görse de,

— Nereye böyle koşa koşa Hasan Bey? diye sorsa,

— Bizim eve misafir gelecek de... Amerikalı misafirler... diyorum.

Mahallemizde duymayan kalmadı.

Bakkal Cevat,

— Maşallah Hasan Bey, dedi, Amerikalı misafirleriniz gelecek diye duyduk. Doğru mu?

Umursamaz görünerek,

— Hıı... evet, gelecekler, dedim.

Hele bizim altımızdaki katta oturanlar, bize Amerikalılar gelecek diye kıskançlıklarından çatlıyorlar. Bir akşam merdivenden çıkarken, alt katta oturan Sabri Bey,

— Haber aldık. Allah versin, dedi, Amerikalı misafirleriniz gelecekmiş...

— Gelecekler ya... Gelirler elbet... dedim, yürüdüm.

Çok kötü kalpli insanlar var. Bizim için dedikodu çıkarmışlar. Sözde bizim eve Amerikalı misafir filan gelmeyecekmiş de, biz böyle bir laf çıkarmışız ki, bakkalla kasap krediyi bize artırınsınlar... İyi sucusu, manavı, alacak diye bizi sıkıştırmışlar...

Her şey kulağıma geldi. Eczacı Memduh,

— Yalan, demiş, Amerikalının geleceği yalan... Göbeği, kıcı olmayan, uzun boylu, sarışın bir ahababını eve getirecek, bize de Amerikalı geldi diye atacak. Yutarlar mı?

Ben size gösteririm. Bu Amerikalılar bir gelsinler, eğer hepinize anahtar deliğinden baktırtmazsam bana da Hasan demesinler.

— Hava rüzgârlı bugün... diyecek olsalar,

— Yaa... Bize de Amerikalılar gelecekti... Ne fena... diye söze bir kamış koyuyorum.

Hiçkimse bişey söylemese,

— Acaba yağmur yağacak mı? diye oradakilere soruyorum.

— Yağacak gibi... derlerse,

— Vah vah, bize de Amerikalı misafirler gelecekti. Tuuu, gördün mü... diye elimi dizime vuruyorum.

— Yok canım, yağmur filan yok... derlerse, o zaman da,

— Oh oh, aman yağmasın, bize Amerikalı misafirler gelecek de, diyorum.

Artık beni gören, “Nasılsın, iyi misin?” demeden,

— Amerikalı misafirleriniz geldi mi Hasan Bey? diye soruyor.

Uzakta, taşrada, Ankara’da, İzmir’de ne kadar bildik tanıdık varsa, on onbeş yıldır arayıp sormadıklarına mektuplar yazıp bir sırasına getirdim, bize Amerikalıların misafir geleceğini bildirdim.

Derken haber çıktı: Amerikalılar bu cumartesi geliyorlar. Bizi bir telaştır aldı. Karım ayağa kalktı:

— Ben sana kaç zamandır bu evden çıkalım diye söylemez miyim? Bu evde oturulur mu! Bak şimdi Amerikalılar da gelecek, ne yapacağız? Rezil olduk gitti...

Annemin suratı büsbütün asıldı. Evin dirliği düzeni bozuldu.

— Rezil olacağız, diyorlar, rezil... Bizden birine olsa neyse, Amerikalıya karşı rezil olacağız.

Bizim buyüzden kavgalarımız bütün mahalleye yayıldı. Dedikodu aldı yürüdü:

— Neyine, hangi eşyasına bir de Amerikalı davet etmişler!

Biz herkesin yanında bunun kavgasını ediyoruz. Taa çocukluk arkadaşım bir Ragıp vardır, bir gece ailece bize gelmişlerdi, onların yanında da kavgaya başladık.

Karım,

— Ne diye bir de Amerikalıları davet edersin? diye tutturdu.

Ben de yaptığım işi beğenmediğimden,

— Allah Allah, diye bağırdım, yahu durup dururken ni çağırdım? Onlar beni yemeğe çağırdılar, sonra giderken, bir akşam da biz size geliriz, dediler. Ne demeliydim?

“Olmaz, bizim evde güzel eşya yok, biz utanırız,” mı diyecektim? Hem bu Amerikalılar allasen,¹ bana mı geliyorlar, eşyalara mı? Yahu, ben en lüks eşya alıp bu eve yığsam, herifler onun daniskasını görmüşlerdir. Evlerinde herbişey var.

Kaynanam,

— Peki ne görmeye geliyorlar? dedi.

— Onlar beni görmeye geliyorlar be... Beni...

— Ayol seni görüp de ne yapsınlar, görülecek biyerin olsa...

— Siz adamdan işte o kadar anlarsınız, dedim.

Sonra bana hak verir diye bizim Ragıp’a döndüm:

— Yahu, sen söyle Ragıp’çım, bu adamlar eşya görmeye mi geliyorlar, yoksa bizi görmeye mi?

Ragıp,

— Yooo... diye elini havaya kaldırdı. Arkadaş! Onlar buraya Türk evini görmeye geliyorlar, anladın mı? Senin de bizi rezil etmeye hiç hakkın yok. Bu iş şakaya gelmez arkadaş. Amerikalı, Türk evini görecektir, nasıl olurmuş diye... Hani senin elektrikli süpürge? Ayıp değil mi?

Şu Ragıp’a bak sen... Vay alçak kerata. Dün evine hem taksitle, hem de elden düşme bir elektrikli süpürge aldı diye, bak nasıl da kasılıyor.

Haber birdenbire mahalleye yayıldı:

“Amerikalılar, Türk evini görmek için Hasan Beylerin evine geleceklermiş. Bu Hasan hepimizi rezil edecek. Kendi evini Türk evi diye Amerikalılara gösterecek. Gidip bunu polise ihbar etmeli.”

1 Allasen: (Halk ağzında kısaltma) Allahını seversen.

Yahu, başımı zorla belaya soktum. Nerdeyse beni mahkemeye verecekler. Peki, yani bizim ev Türk evi değil mi?

— Seninki de Türk evi ama, yabancılara gösterilir gibi değil... diyorlar.

Bir akşam bakkal Cevat'ın kızı geldi, kekeleye kekeleye,

— Amca, babam selam söyledi, dedi.

— Aleykümselam...

— Babam, dedi ki, sizin eve Amerikalı misafirler gelecekmiş, dedi.

— Eee?

— Sizin evin salonu salamancası² yokmuş, stil mobilyanız da yokmuş, berjer koltuklarınız da yokmuş...

— E peki?

— Babam selam söyledi, dedi ki... Amerikalılara karşı ayıp olur, dedi, ben yeni buzdolabı aldım, hem de sekiz ayaklı, dedi.

— E sonra?

— Amerikalılar bizim eve gelsinler, daha iyi olur, dedi. Mahsus selam söyledi.

Yerimden nasıl fırladığımı bilmiyorum, kız basamaklardan atlaya atlaya zor kaçtı da kurtuldu.

Sabah akşam evde kavga ediyoruz, birbirimize giriyoruz. Yirmiiki yıllık karımla bikez kavga etmemişken nerdeyse mahkemelik olup ayrılacağız.

Sabahleyin de çini karo yapan Recep Usta bir pusula yollamış:

“Kardeşim Hasan Bey,

2. Salamanca [salomanje]: Yemek odası.

Haber aldığıma göre Türk evini göstermeklik için evinize bir Amerikan familyasını³ maaile⁴ davet etmiş bulunuyormuşsunuz. Kardeşim Hasan Bey, bu iş bir memleket işi ve millet meselesi olduğundan naşi⁵, memleketimizi yabancılara karşı tanıtırken, bu harici bir perestiş⁶ işi olduğundan daha bir ihtiyatlı olmaklığınız icap eder kanaatindeyim. Bu münasebetle, Amerikalıların bizim eve gelmeleri daha münasip olduğu fikrinde bulunduğumdan şimdiye kadar her ne kadar masarifiniz varsa, gerek maddi ve gerekse manevi tazminat olarak peşinen ödemeye amade⁷ olduğumu bildiririm. Acele cevabınızı beklerim.”

Mektubu parça parça yırtıp getirenin suratına attım. Sokakta Recep Ustayla karşılaştık.

— Ne o, niye gızdın gardaşım, kötü bişey mi didik? Nehayet bu melmekât işi... Bunda sen ben yok, biz varız gardaşım. Bizim gız bu yıl Emerigan gollecine girdi. Sizde doğru dürüst Emeriganca bi okey diyecek, yes diyecek adam bile yok. Yeniden dişbudah bi gardolap aldım, görmelere seza...⁸ Pigap disen va, çamaşır makinesi disen en aliyülâlâsı...⁹ Üste para da viriyok... Daha Allahtan belanı mı isteng?

Yürüdüm gittim. Kimi, “Bizde buzdolabı var,” kimi, “Çamaşır makinesi var, Amerikalılar gelsinler,” diye haber yolluyor.

3 Familya: Aile.

4 Maaile: Ailecek.

5 Naşi: Ötürü.

6 Perestiş [prestij]: Saygınlık.

7 Amade: Hazır.

8 Seza: Uygun, yaraşır, bir şeye değer.

9 Aliyülâlâ: En yüksek, yükseği.

Derken evdekilerin de buna aklı yattı.

Karım,

— Bizim evi, nasıl olsa bilmiyorlar ya... dedi, bizim evmiş gibi Amerikalıları başka bir eve götürürüz.

Bir düşündüm, birden aklıma geldi:

— Yahu, siz bu bizim komşuları bilmez misiniz? Bizim ev diye Amerikalıları başka eve götürürüz. Durmaz, mahsustan bir gevezelik eder, kendi evleri olduğunu söylerler.

Kaynanam akıllı kadın,

— Söyler bunlar, dedi, ben de olsam söylerim. Amerikalılar inansın diye kontratı bile gösterirler.

Cuma oldu. Ertesi akşam Amerikalılar geliyor. Biz de evi badanaya başladık. İşi gücü bıraktık, küçük büyük hepimiz evi güzelleştirmeye çalışıyoruz. Badanayı bitirdik, evi elbirliğiyle sildik süpürdük. Amerikalılardan haber geldi:

“İşimiz çıktığından bu cumartesi gelemeyeceğiz. Özür dileriz.”

Ooooh... diye geniş bir soluk aldık. Daha önümüzde bir haftalık zaman vardı. Evimize yeniden çekidüzen verebilirdik.

Taksitle mal alalım diye sağa sola koştum. Taksitle mal satışları durmuş. Yalnız taksitle elbise dikiyorlar, başka hiçbir şey yok. Madem taksitle, beş on kat elbise yaptırıp da duvarın orasına burasına mı assak... Bilmem ki ne yapalım? Benim artık Amerikalıları filan düşündüğüm yok. Ben konu komşunun çenesini kapatmak istiyorum. Dillere düştük... “Bizim itibarımız var,” diyorlar da, bir daha demiyorlar.

Çoluk çocuk evi düzeltmeye, süslemeye koyulduk. Eş dost yardımıyla, taksitle bir halı alabildik. Peşin para bir de avize aldım. Bir haber geldi. Amerikalıların işi çıkmış, bu cumartesi de gelemiyorlarmış, gelecek cumartesi geleceklermiş.

Bir hafta daha geçti. Amerikalıların gelmesi yine gelecek cumartesiye kalınca,

— Hanım, dedim, bunda bir iş var. Bu Amerikalı misafirlerin gelmesi Amerikan yardımına döndü.

Karım,

— Ne gibi iş? dedi.

— Ne gibisi var mı? Bir düşmanımız gitti Amerikalılara, “Onların evinde oturacak iskemle bile yok, bizim eve gelin,” dedi. Amerikalıları kandırdı. Sen düşman mı ararsın?

Karım biyandan, annem biyandan, kaynanam biyandan başladılar dövünmeye:

— Tuuu... Bak gördün mü! Demek biz evi baştan başa boşuna mı sildik süpürdük? Yeni perdeleri de taktık, eyvaaah... Ya gelmezlerse?.. Badana etmiştik. Ah, yazık oldu.

Kaynanam,

— Düşmanların gözü kör olsun inşallah... diyor.

Eh, bir cumartesi daha bekleriz. Bu kez bizim ev takımı, Amerikalıların karşısında giyecek elbisemiz yok, diye tutturdu. Biz sekiz baş insanız evde. Düşünün, her birine bir elbise ne demek...

Karım,

— Acaba tuvalet mi yaptırsam? diye düşünüyor.

Annem,

— Eğer gelin tuvalet yaptırırsa, ben de tuvalet isterim, diye tutturdu.

Kaynanam,

— Öyleyse ben de kışlık manto isterim, demesin mi!

— Yahu, evin içinde yaz ortası manto giyilir mi?

Nasıl anlatırsın?

— Hazır fırsat çıkmışken bana da manto yapın, diyor kaynanam, bidaha bizim eve ne Amerikalıların geleceği, ne de sizin bana manto yaptıracağınız var..

Uğraştık didindik ama, ev yine tamtakır kuru bakır. Acaba kira ile elbise verdikleri gibi, kira ile eşya vermezler mi? Aradık sorduk, vermezlermiş. Tanıdıklara gittim,

— Aman arkadaşlar, bize Amerikalı misafirler gelecek. Birimizin şerefi hepimizin şerefi demektir. Gözünüzü seveyim, ayağınızı öpeyim. Bana bir geceliğine eşya verin. İnsan insana lazım olur. Elbet bigün sizin de işiniz bana düşer..

Bir tanesi,

— Ben halıyı veririm ama, depozito bırakırsın, dedi. Halıyı getirir, depozitoyu alırsın. Bak, en ufak leke istemem. Bir bozukluk olursa, paranı geri vermem.

Kabul. Depozitoyu verdik, halıyı aldık.

Bir arkadaş da eksik olmasın,

— Amerikalılar gelmeden yarım saat önce bozdolabını veririm, gittiklerinden yarım saat sonra da geri isterim, dedi.

— Başüstüne...

Her biri bir şartla, kimi çamaşır makinesi, kimi pikap, kimi düdüklü tencere verdi. Aldıklarımızı Amerikalıların görmesi için, en göze görünür yerlere koyduk. Fakat en

belalısı, bir dostumuzun verdiği ceviz kapları oldu. Onu vallahi ben istemedim. Karım istemi

Karyolayı veren kadın,

— Ben iyilik yapmasını severim, demiş, bizir.
de kimin çocuğu sünnet olsa gelir benim karyolamı ister. Sevaına veririm. Siz de alın...

İki kişilik ceviz kaplama karyolayı evin içinde koyacak yer zar zor bulunduktan sonra bizim sofanın adı salon oldu.

Cumartesi gecesiydi. Eğreti aldığımız bütün eşyaları yerleştirdik. Bir buzdolabıyla pikap kalmıştı. Ev nasıl oldu diye, bu işten anlayanlara gösterdim. Hepsi de,

— Maşallah... Olursa bu kadar olsun, tıpkı filmlerdeki Amerikan evlerine benzemiş, dediler.

İçlerinden biri,

— Yalnız buzdolabı eksik, dedi.

— Gelecek, dedim, şurda boş kalmış bir aralık var ya, oraya da buzdolabı yerleştireceğiz. Sahibi misafirler gelmezden az önce veririm, dedi de...

Biz pikabı merdivenden çıkarırken Amerikalılar da bastırdılar... Tuu... Öyle de ters zamanda ki, hiç sormayın. Evin kapısı dar, pikap içeri girmez. Biz içeri sokalım derken, kapı tıkanı. Amerikalılar kapının ağzında bekler, pikap içeri girmez ki yol verelim. Zorlaya, ite kaka, pikabı içeri soktuk, biyanı da galiba kırıldı.

Amerikalılar içeri yürüdüler. Karım önlerini kesti,

— Burdan müsü, burdan müsü... diye önce yatak odasına soktu. Ağır ağır ordan geçirip eskiden sofa dediğimiz salona götürdü. Tam oturduk, oturmadık dışarıda bir gürültü. Aman, nedir, diye koştuk... Bir de baktık, buzdol-

labı geliyor. Tüh... Sırası mı? Gecenin bir vakti buzdolabı gelirse Amerikalılara ne denir?

Ben,

— Aman durun, vazgeçtim. İstemez. Götürün şunu...
Biyana çekin! dedikçe, buzdolabının sahibi,

— Ne demek? Kırk yılda bir, bir arkadaşına yardım etmek fırsatı geçmiş elime... Olmaz... diyor.

Buzdolabını askı ile taşıyan iki hamala,

— Ne duruyorsunuz, sokun içeri!.. diye bağırды.

Buzdolabının sahibinin kızı Amerikalıya bişeyler söyledi. Ben de önceden bir tercüman çağırmışım.

Tercümana,

— Ne diyor? dedim.

Demiş ki, biz birbirimize çok yardım ederiz, demiş. Arkadaşın buzdolabı olmadığından demiş, size karşı mahcup olmasın diye kendi buzdolabımızı getirdik, demiş. Burda gördüğünüz bütün eşyalar hep yardım faslından, demiş. Kan tepeme çıktı. Suratına tükürsem, Amerikalı, “Bunlar ne biçim şey!” diyecek. O sırada benim küçük oğlan koluma yapıştı.

— Ne var oğlum?

— Baba, bunlar Amerikalı değil.

— Nerden bildin?

— Yahu, sen hiç Amerikan filmi görmedin mi baba?
Hani bunun tabancası, hani bunun kovboy elbisesi...
Kovboy şapkası nerde?

— Git oğlum işine, herif halis Amerikalı.

— Peki, madem Amerikalı, karısının bir rakınrol oynasın da görelim...

Tövbe yarabbi... Derken bizim aile efradı, teker teker sökün etmeye başladı. Bir arkadaş daha önce,

— Sen bütün nüfusu birden ortaya dökme, Amerikalı, bunları nasıl besliyorsun diye şaşar. Amerikalının akli bizim işlerimize ermez, adam şaşırır, demişti.

Öyle yapmak varmış. Ama dinletebildik mi? Bizim kadın tayfası, gelin davetine gider gibi giyinmişler, kuşanmışlar, takıp takıştırmış, sürüp sürüştürmüşler, alına salına geldiler. Amerikalı kadın da basma bir entari giymiş, ayağında çorap bile yok... Benim küçük kız geldi, Amerikalı kadının elini şap diye öpüp bir de başına koymasın mı! Yahu, şunu önceden kaç kez de talim ettirmiştim. Haydi kız küçük diyelim. Ya kaynanam ne yapsa iyi... Amerikalıya elini uzattı. Amerikalı elini sıktı. Ama bizimki elini çekmez. Öylecene bekler. Amerikalı şaşırır. Sonra kaynanam elini zorlan herife öptürüp de, bir de kendi elini adamın alnına götürmesin mi! Rezil olduk ki hiç sormayın.

— Haydi buyurun yemeğe, dedik.

Gösteriş olsun diye ben buzdolabına asıldım. Buzdolabı açılmaz. Yahu biz bu aletlerin nasıl kullanılacağını bilir miyiz. Bikez buzdolabının kordonunu elektrik prize takmamışız. Bre priz... Priz taa cehennemin dibinde. Ordan bir akıllı, “Pikaba tak,” dedi. Pikaba saldırdım, çalamam. Radyoya giderim, düğmesini döndüremem. Buzdolabına giderim, kapağını açamam... Zorlarken buzdolabının kulpu elimde kaldı. Amerikalı gülmekten yerlere seriliyor. İyice kızdım.

Karıma,

— Yahu, ne bakıp duruyorsunuz! diye bağıldım. Amerikalılara karşı mahcup olduk. Makine aksamından hiçbirşey çalıştıramadık. Hiç olmazsa şu çamaşır makinesini çalıştırıp fora edin. Çalıştıralım da adam görsün be...

Çamaşır makinesinin kolunu da hamallar getirirken kırmışlar.

Derken annem,

— Eyvaaaaah!.. diye feryat bastı.

Küçük çocuk halının üstüne şeyini yapmış.

Annem,

— Emanet mal böyledir işte... Gördün mü? Şimdi ne yapacağız diye bar bar bağıyor.

Karım çocuğa yapışmış,

— Hani çiş, hani çiş? Getirin maşayı bana. Bibini yakayım mı şimdi senin?.. diye bağıyor.

Çocuk, bibisini yakacaklar diye feryat eder. Ben ha babam, şu modern makineleri çalıştıracam diye ordan oraya koşarım.

Derken sokaktan bir gürültüdür koptu. Yahu bu ne? Mahallenin delikanlıları toplanmışlar, Amerikalılara gösteriş olsun diye, bizim pencereye doğru hep bir ağızdan, “Çıktık açık alınla” marşını söylüyorlar. O marş bitiyor, arkadan, “Dağ başını duman almış” marşı...

Yemekler yendi. Amerikalı karıkoca,

— Biz gidiyoruz, dediler.

Canlarını sokağa zor attılar. Onlar kapıdan çıkar çıkmaz bir alkıştı koptu. Yedi mahalle oraya toplanmış, Amerikalıları alkışlıyorlar.

Biz de böylece bu işten kurtulduk... Yooo... Hemen-ccik kurtulamadık. Misafirler için eve ondan bundan eğreti aldığımız eşyaların içinde kırılmayan, bozulmayan, kirlenmeyen kalmadı. Şimdi üç yıldan beri, onların borcunu ödemeye çalışıyorum.

ÜÇ GÜNDE İNGİLİZCE

Şimdi, beş evlik bir Türk köyüne gitseniz, orada bile İngilizce bilen biriki kişi bulursunuz. Eskiden öyle miydi? Çocukluğumda koca İstanbul'da İngilizce bilen parmakla gösterilirdi. Okullarda yabancı dil olarak İngilizce okuyanlar ilk bizleriz. Öğrencileri yabancı dil için seçerlerken hiçbir çocuk İngilizceye ayrılmak istemezdi.

Okullara İngilizce dersi konulmuştu da, İngilizce öğretmeni bulamıyorlardı. Arana tarana İngilizce öğretmeni olarak bize bir imam bulunmuştu. Bizim İngilizce öğretmeni, Edirnekapı dolaylarında bir mescidin imamıydı. Birinci Dünya Savaşında Filistin'de İngilizlere tutsak düşmüş, İngilizler Hindistan'a sürmüşler de orada İngilizce öğrenmiş. Aradan yıllar geçmiş mumla İngilizce bilen aranırken imam efendiyi bulup bizim okula öğretmen yapmışlar.

Evde, "İngilizceyi öğrendim, İngilizce konuşuyorum öğretmenle," diye atıp tutuyordum; babam da inanıyor, seviniyordu. Bir akşam babamla birlikte Köprü'den vapura bindik, Heybeliada'ya evimize gidiyoruz. Vapurun güvertesinde babamın tanıdıkları da vardı. Karşımızda oturan bir yabancı, anlamadığımız bir dille bişeyler söyledi. Babam,

— Acaba ne milletten? dedi.

Adamın dediğini anlıyormuşum gibi,

— İngiliz... dedim.

— İngilizce konuşsana...

Babamın arkadaşları da,

— Hadi konuş, konuş! diye üstelediler.

Adam da durmadan bişey soruyordu. İmam İngilizce öğretmenimizden öğrendiklerimi kafamda şöyle bir toparlayıp, ne olursa olsun diye adama,

— Vat iz yor neym? dedim.

Adam paldır küldür bişeyler söyledi; dediğinden hiçbir şey anlamadım. Sussam olmaz. Ben de sanki onun dediklerine cevap veriyormuşum gibi,

— May neym iz Hasan... dedim.

Adam kızdı bana; kızdığını sesinin titremesinden, bağırır gibi konuşmasından anlıyorum, yoksa ne dediğini anladığım yok...

Heybeliada'ya gelsek de kurtulsam şu beladan diye dua ediyordum. Oysa vapur Kınalıada'dan daha yeni kalkmıştı. Adamın sözünü kesip,

— Hav ar yu? dedim.

Kanepenin sol başında oturan ve bizim konuşmalarımızı dinleyen bir adam hık diye bir ses çıkarıp hıkırdamaya, sonra da gülmeye başladı. Ben çok kötü bozuldum ama artık geri dönemezdim. İmam İngilizce öğretmenimizin bize öğrettiklerini kafamda toplayıp toparlayıp söylüyordum.

— Vat iz dis? Hev yu pensil? Tenk yu...

Adam büsbütün kızdı, kalkıp oturdu, ellerini, kollarını oynatıp uzatarak öfkeli öfkeli bişeyler söyledi.

— Det iz may buk.

Bu sefer adam saatini göstererek daha yüksek sesle bişeyler haykırdı. Anlamışım gibi başımı uzatıp adamın kolundaki saate baktım, sonra çok şaşmışım gibi dilimi damağıma çarparak cık cık sesleri çıkarıp başımı iki yana salladım:

— Noo, noo, nooo!.. dedim.

Kanepenin sağ başında oturan adam öyle gülüyor ki gözlerinden yaş gelmiş. Anlıyorum, beni utandırmasın diye, güldüğünü görmemem için başını öte yana çeviriyor.

Yabancı, kol saatini ta gözüme uzatıp yine yüksek sesle gır gır bişeyler söyledi. Bu sefer ben de ona bağırarak,

— May nambır is forti van... dedim.

O da bağırdı. Ben de ona,

— Du yu drink voter? diye bağırdım.

Tam bu sırada babamın arkadaşlarından biri bana,

— Ne diyor adam? diye sormasın mı!

Ben şimdi ne diyeyim?.. Durmak da olmaz, birdenbire,

— Bu ne biçim vapur, amma da ağır gidiyor. Kaç saatır yollardayız, saate bak, beşbuçukta kalktık, hâlâ gel-medik, diyor... dedim.

— Peki, sen ona ne diyorsun?

— Ben de ona, “Sinirlenmeyin,” diyorum; “belki sizin saatiniz bozuktur,” diyorum.

Kanepenin sol başındaki gülen adam dayanamadı, kalktı aşağıya indi.

Yabancıyla sözüm ona konuşuyoruz ama, ne o beni anlıyor, ne ben onu... Biyandan da neler konuştuğumuzu, babama ve arkadaşlarına çeviriyorum. Bu patırtı içinde Heybeliada’ya geldik de o yabancıdan kurtuldum. Vapur-

dan iskeleye çıkarken güvertede bizim konuşmalarımıza gülen adam yanıma sokuldu, herhalde öbürleri duymasınlar da utanmayayım diye kulağıma,

— O adam İngiliz değildi... dedi. Azkalsın, “Biliyorum, Amerikalıydı,” diyecektim ki, herif Almandı. Ama iyi kaynattın küçük... dedi.

İşte benim ilk İngilizce tercümanlığım böyle bir fiyaskodur. İkincisi daha başarılı olmadı. Ortaokulun ikinci sınıfına geçmiştim; yani İngilizcem daha da ilerlemişti. Babam vapurdaki tercümanlık başarıımı önüne gelene anlatıp beni övüyordu.

Adadaki evimizin karşısındaki köşke, o yaz bir İngiliz ailesi taşınmıştı. Babam, “İle de İngilizlere gideceğiz, gülegüle oturun diyeceğiz, sen onlarla İngilizce konuşacaksın,” diye tutturdu. Daha önce öyle palavra atmıştım ki, olmaz, konuşamam, diyemiyorum. Bikaç kere atlattıysam da sonunda babam elimden tuttu, birlikte İngilizlerin oturduğu köşke gittik. Bahçeden geçip köşkün kapısını çaldık. Bir genç kız kapıyı açtı, yüzümüze baktı. Ben şimdi ne diyeyim? Babam,

— Konuşsana... dedi.

Canım sikkın, terslendim:

— Baba, bakalım bu kız İngilizce biliyor mu? Herkesle İngilizce konuşulmaz ya...

O sırada kız İngilizce, “Ne istiyorsunuz?” diye sordu. Kızın dediğini anladım ama, cevap veremiyorum. Benim sustuğumu gören babam Türkçe,

— Müsü evde yok mu kızım, onunla görüşeceğiz, dedi.

Ben de yarı İngilizce, yarı Türkçe: “Nerde mister, ver is sür...” falan diye laflar söyledim. Kız anladı galiba, bizi

salona aldı, ev sahibi İngiliz de geldi. Upuzun, kupkuru, soğuk mu soğuk, agrandizman edilmiş çiroz balığı gibi bir adam... Biz de ayaktayız, o da, karşı karşıya duruyoruz. İngiliz bize şaşkın şaşkın bakıyor. Babam,

— Haydi söyle, konuş oğlum... dedi.

— Ne söyleyeyim?..

— Komşu olduğumuzu, ziyarete geldiğimizi söyle...

Ter döküyorum utançtan. Bildiğim kırık dökük birkaç İngilizce sözcük varsa onlar da aklımdan uçup gitti. Babamın bile tepesinden bakan İngiliz, her hecesi kurşun ağırlığında bişeyler söyledi.

İmam olan İngilizce öğretmenimiz, bize okuttuğu “Metod Alge” kitabından İngilizce bir çocuk hikâyesi ezberletmişti. Bu, bir köyden kaçan bir küçük farenin macerasıydı; çok basit, kısa cümlelerle yazılmış bir hikâye idi. Ezberlemiştik. Ben hemen o hikâyeyi ezbere okumaya başladım.

— Bir zamanlar bir küçük fare vardı...

O upuzun, çok ciddi İngiliz’in gözleri büyüdü. Ben devam ettim:

— Bigün küçük farenin karnı acıkmıştı.

İngiliz şaşkın şaşkın bir bana, bir babama bakıyordu. Adamın dili tutulmuş gibiydi.

— Küçük fare kilere girdi. Fakat tam o sırada kilerde evin kedisi vardı.

Bir kelimesini bile anlamadığı bir dille benim tıkr tıkr konuştuğumu duyunca övünçten babamın yüzü gülmeye başladı.

— Kedi küçük fareyi görünce üstüne atladı. Fare hızla çekilince kedi reçel kavanozunu devirdi. Kedi yine fareyi

tutmak için sıçradı. Fakat fare kaçtı. Kedi yağ şişesini devirdi.

O kuru İngiliz'in yavaş yavaş yüzü gevşedi, yüz çizgileri yayıldı; gülmeye başladı. O gülünce bana da bir cesaret geldi.

— Kedi, yakalamak için fareye sıçrayınca fare kaçtı.

İngiliz'in ağzından ilk kelime çıktı:

— Yes!..

— Kedi un çuvalına dalmıştı...

— Yes, yess!..

İngiliz kahkahalarla gülüyordu. Ellerini omuzlarımıza koyup bizi koltuğa oturttu:

— Fare kaçtı...

— Yes...

Katılıyordu gülmekten...

— Kedi kovaladı...

— Yes...

Hikâye böylece devam ediyor, fareyi yakalamak için oradan oraya sıçrayan kedi kilerde ne varsa devirip dö-küyor, sonunda fare bir delikten kaçıp gidiyor, ev sahibi de kilerde yakaladığı kediyi, bu kadar zarar verdiği için dövüyordu.

İngiliz, benim yarım yamalak İngilizcemle anlatışım-dan o kadar memnun olmuştu ki, bize bisküviyle çay ik-ram etti. Bu sefer o İngilizce konuşmaya başlayınca ben gülerek,

— Yes yes... diyordum.

“Gudbay” deyip köşkten çıkınca babam,

— Neler söyledin de herifi o kadar güldürdün? dedi.

— Baktım herif somurtuyor, biraz şaka yaptım... de-dim.

Üçüncü tercümanlığım lise son sınıftayken oldu. Ehh, azbuçuk İngilizce konuşabiliyordum.

Bigün Köprü'den giderken iki İngilizin yoldan geçenlere bişey sorduklarını gördüm. Yanlarına sokuldum. Boğaziçi'ne gitmek için nereden vapura bineceklerini soruyorlardı. O kadarcık meram anlatabiliyordum.

— Ben de gidiyorum, birlikte gidelim... dedim.

Benim maksadım onlarla konuşarak biraz pratik kazanmak. Çünkü bir emekli deniz subayı olan İngilizce hocamız her derste, “Prektis meyks perfekt,” derdi.

İki İngilizle çok iyi konuşup anlaşıyoruz. Birinin mavi renkli spor ceketinin üst cebi üstünde “R.A.F.” harflerinden işli bir arma vardı.

— Bu harfler nedir? dedim.

— “Kraliyet Hava Kuvvetleri – Royal Air Force,” demektir, dedi.

Adam yedek subay, havacı binbaşı, hem de mühendismiş. O zaman Karabük Demir Çelik Fabrikası yeni yapıyor. O fabrikayı kuracak olan mühendislerden biriymiş. Çok iyi anlaşıyoruz. Bilet alacağımız zaman İngiliz bana,

— Kevikleer... dedi.

Bu kelimenin anlamım bitürlü çıkaramıyorum. İngiliz anlatamamaktan sıkılmış, “Kevikleer,” diye bağırıp duruyor. Yanımdan ayırmadığım bir küçük İngilizce sözlük vardı. Sözlüğü açıp baktım, böyle bir kelime yok.

— Nedir Kevikleer? diyorum.

O, boyuna,

— Kevikleer, Kevikleer... diyor.

Etrafımıza kalabalık toplandı. Kalabalığın içinden bir çımacı,

— Yahu, anlamıyor musun, herifler iki saattir, “Kavaklar, Kavaklar!” diye bağıyor be!.. dedi.

Hay Allah... Oysa onlar İngiliz ağzıyla Kevikleer diye “Kavaklar” derlermiş, Kavaklar’a gidecekler.

Kavak’a bilet alıp vapura bindik. Boyunlarında dürbünleri, fotoğraf makineleri asılı, boyuna fotoğraf çekiyorlar.

Dönüşte vapur Beykoz’a gelince, iki polis gelip İngilizleri aldı. O zamanlar burada daha çok Almanların borusu öterdi. İngilizler, Amerikalılar yabancı sayılırdı.

İngilizler polislere dertlerini bitürlü anlatamıyorlar. “Aman bizi bırakma,” diye rica ettiler. Birlikte karakola gittik. İşin içyüzü anlaşıldı. İngilizler vapurda giderken dürbünle baktılar, Boğaz’ın fotoğraflarını çektiler ya, sıkı yurttaşlarımızdan birisi ilk iskelede inip,

— Şu vapurdaki gâvurlar, mübarek Boğaz’ımızın resmini çekti! diye ihbar etmiş.

O iskelenin polisi de Beykoz Karakoluna telefon edince, İngilizleri yakalamışlar. Benim tercümanlığımla adamların ifadeleri alındı, sonra iki polis onları İstanbul Emniyet Müdürlüğüne götürdü. Orada da ifadeleri alındı, filmleri makinelerden çıkarıldı ve İngilizler serbest bırakıldı.

İki İngiliz, tercümanlığıma teşekkür olmak üzere, beni kaldıkları Park Otel’e yemeğe çağırdılar. Gittik, yemekten önce dayadılar önüme viskiyi... O zamanlar İstanbul’da viskiyi bilen kaç kişi? Ben de hayatımda ilk defa viski içiyordum. Bardağım boşaldıkça ikisi birden dolduruyorlar. Bardağımı bir biri dolduruyor, bir öteki... İyice sarhoş olmaya başladım. Adamlara, “Birer birer koyun viskiyi!

İkiniz birden doldurmayın!” diyeceğim ama bitürlü “birer birer”in İngilizcesi aklıma gelmiyor. Biliyorum, ama sarhoşlukla unutmuşum. Ben de o halle bunlara, “birer birer” diyeceğim sözde...

— Vanar vanar yahu, vanar vanar!.. dedim.

Üçüncü tercümanlığım da işte böyle bir fiyaskodur. Ama dördüncü tercümanlığımı beğeneceksiniz. Türkiye’ye Amerikan yardımı daha yeni başlamış ve ilk Amerikan yardım heyeti yola çıkmış. Bizim dairede (dairenin adı söylenmez, mahremdir¹) ilk Amerikan yardım heyeti başkanına tercümanlık edecek birini arıyorlar harıl harıl... Bula bula beni bulmuşlar. Çalıştığımız yerin amiri olan zat beni çağırdı. Odasında ileri gelenlerimizden üç kişi daha vardı.

— Tercüman olarak seni seçtik. Heyet başkanına sen tercümanlık edeceksin... dedi.

— Aman efendim, dedim, bendeniz İngilizce bilmem... Odadakilerden biri çok sert,

— Nasıl bilmezsin, dedi, pekâlâ da biliyorsun...

Hoppala...

— Efendim, bilsem niçin yapmayayım, bu ödev benim için şeref... Ama bendeniz İngilizce bilmem. Yok, Amerikan yardım heyeti başkanı Türkçe biliyorsa başüstüne...

— Amerikalı Türkçeyi ne bilsin?..

— Burada uzun zaman kalacaksa ilkin Türkçe öğreteyim, sonra gezdiririm İstanbul’u...

Odadakilerden başka biri,

— Biliyorsun, biliyorsun... dedi.

— İngilizce bildiğimi ben bilmiyorum, siz biliyorsunuz, öyleyse biliyordumdur.

1 Mahrem: Gizli.

— Tabii biliyorsun, biz senin siciline baktık, okulda İngilizce öğrenmişsin...

Allah Allah... Okulda İngilizce okuyan bir ben miyim?..

— Efendim, iyi İngilizce bilen başkaları var, ben bilmem...

— İngilizce bilen var ama, onlar meslekten değil. Görüşmeler mahrem, çok mahrem. Herkese güvenilirmez. Senin sicilinde, yabancı dil hanesinde, “Mükemmel İngilizce bilir, fevkalade konuşur, pratiği de kuvvetlidir,” diye yazılı... Tevazu gösterme!.. Senden iyi İngilizce bilen, hem de meslekten ve güvenilir bir arkadaşı nerden bulalım?..

İşte dördüncü tercümanlığım da böyle oldu. Heyet başkanının gelmesine üç gün vardı. Ben üç gün, geceli gündüzlü İngilizce çalıştım. Aradan yıllar, yıllar geçtiği için eskiden bildiklerimi de tümünden unutmuşum.

Kendi kendime hesaplıyorum: Bu adam bana neler sorar?.. Şunu, şunu, şunu sorar diye tasarlayıp deftere yazdım. Bu soruların cevaplarını da yazdım karşılılarına; başladım bunları ezberlemeye... Eğer bu yazdıklarımı sorsa, mükemmel anlaşıcağız. Kendi kendime, adama İstanbul’u gezdireceğim diyorum, öyleyse İstanbul’un tarihi yerlerini anlatırım. Bunların İngilizcelerini yazıyorum.

Adam amiral. Öyleyse denizle ilgili şeyler gerekli... Barbaros’un, Turgut Reis’in hayatlarını İngilizce olarak ezberledim.

En sonunda heyet geldi. Ben bir sabah kaldıkları otele gidip, heyet başkanının huzuruna çıktım. Büyük bir başarıydı. İngilizce olarak kendimi tanıttım ve tercümanlık yapacağımı söyledim. Adam da beni sahidten İngilizce bi-

lir sanarak bişeyler söyledi, ama söylediklerinin tek kelimesini bile anlamadım.

O ne söylüyorsa söylüyor, varsın söylesin, ben de ezberlediklerimden, kendimce uygun düşenlerini söylüyorum.

Amiralle sokağa çıktık. Bişeyler o bana söylüyor, ben de ona söylüyorum. İkimiz de ayrı ayrı tellerden çalışıyoruz. Öyle sıkılıyorum ki... Baktım olmayacak, bir kurnazlık edeyim de dedim, bari ona konuşma fırsatı vermeden ben sorayım:

— Yolculuğunuz nasıl geçti efendim?

Bişeyler söyledi ne dediyse... Ben yine sordum.

— Buradan sonra nereye gideceksiniz?

Yine bişeyler söyledi. Ben boyuna soruyorum. Ben sıkılmaktan kurtuldum ama, bu sefer amiral sıkılmaya başladı; adamın halinden belli sıkıldığı...

Bana şunları şunları sorar diye üç gündür hazırladıklarımın bitanesini bile sormuyor. Başladım adama önceden ezberlediklerimden İstanbul'un fethini anlatmaya... Barbaros'u da anlattım. Zavallı adam sustu, tek kelime konuşmuyor.

Öğle yemeğine otele döndük. Ben otelin salonunda onu bekledim, ama çıkmadı ortaya... Otel personelinen biri gelip,

— Amiral Ankara'ya hareket etti beyim... dedi.

Yardım heyeti benim tercümanlığım yüzünden programı değiştirmişti. Aradan bir ay kadar geçtikten sonra Amerika damgalı bir mektup aldım:

“İstanbul'daki yardımlarınız ve gösterdiğiniz ilgi ve başarılı hizmetleriniz için teşekkür ederim.”

Altında yardım heyeti başkanının imzası vardı.

O gün bugün, aradan yıllar geçti, boyuna İngilizce çalıştım ve öğrendim. Artık her ne istersem, karşımdaki İngilizce Amerikalıya anlatıyorum. Ne var ki karşımdaki bana İngilizce olarak hiçbirşey anlatamıyor. Tabii anlata-mazlar! Yalnız benim çalışmamla olmaz ki, onların da çalışıp İngilizce öğrenmeleri gerekir!

ÇOCUK NE ZAMAN AĞLAR?

— Bir oğlum var, görmelisin... dedi.

— Allah bağışlasın... dedim.

İkimiz bir yerde çalıştığımızdan günde biriki kez karşılaşıyorduk. Beni her görüşünde oğlunu övüyordu:

— Zekâ tulumu... Öyle bir çocuk işte. Afacaaaaan...

— Maşallah...

— Hepimize kan kusturuyor.

— Allah bağışlasın...

Anaların, babaların çocuklarını övmekteki enayiliklerini, kendim de dört çocuk babası olduğumdan, çok iyi bilirim. Böyleyken, yine de Cacık Cavit'in oğlunu merak etmeye başlamıştım. Beni her görüşünde evine çağırıyordu.

Bir cumartesi öğleden sonra Cacık Cavit'in evine gittim. Kapı açılır açılmaz, merdivenden paldır küldür bişey yuvarlanmaya başladı. Yuvarlanan o şey, takla ata ata taa ayaklarımın dibine kadar geldi, düştü. Düşmesiyle birlikte ok gibi fırlaması bir oldu. Karşımda eciş bücüş bişey vardı. İnsan desem insan değil, hayvan desem hayvan değil...

Cavit,

— İşte oğlum, dedi, nasıl?

— Maşallah...

Beni salona aldı. Karısıyla, kaynanasıyla, baldızıyla tanıştım. Hep birlikte salonda oturuyorduk. Ben elimde çay bardağını tutuyordum. Bardağın üstüne bişey düştü. Sıcak çay üstüme dökülünce, ben can acısıyla bağırırken bu kez kafama bişey geçti. Ne olduğumu, neye uğradığımı anlayamadım. Kafamı kurtarmaya çalışırken bir kovalamaca oldu. Cavit ve bütün ailesi, oğlanı kovalıyorlardı. Oğlan şaşırtmaca verip bir o yana, bir bu yana zikzak yaptığından kendisini kovalayanlar birbirine çarpıp yerlere yuvarlanıyorlardı. Salon birden karıştı. Herkes birbirine girdi, öyle ki, çocuğu tutmak için kovalayan dört kişi, koşuşmalarından, gözüme ondört kişi gibi göründü. Bu karışıklık sırasında, ben kendimi koruyabilmek için kapı kanadının arkasına sığındım. Çünkü çocuk, kendisini kovalayanlardan kurtulmak için, hem kaçıyor, hem de biyandan eline ne geçerse arkasındakilere fırlatıyordu. Babası, annesi, haminnesi, teyzesi oğlanı bir köşeye sıkıştırdılar. Çocuk, en yakınındaki teyzesinin suratına bir tırmık atıp bir maymun, evet, tıpkı bir maymun çevikliğiyle gardırobun tepesine sıçradı. Orada ne varsa düşmanlarının üstüne yağdırmaya başladı. Artık gardırobun üstünde atacak cephane kalmayınca annesi,

— İn oğlum aşağı, dedi, bak misafir amca gelmiş. Sonra seni ayıplayacak. Ne yaramaz çocuk diyecek.

Çocuk buna karşılık olarak annesini tükürük yağmuru tuttu. Babası büsbütün kızdı:

— İn aşağı! diye bağırırdı.

Çocuk babasına da karşılık vermekte gecikmedi. Önce,

— Sensin... dedi.

Ondan sonra silahını kullandı, babasının üstüne doğru işlemeye başladı.

Cacık Cavit de,

— İyi ya otur orda... dedi.

Kadın bana,

— Affedersiniz, kusura bakmayın... Çok yaramaz sağolsun, baş edemiyoruz... dedi.

Yeniden yerlerimize oturduk. Ben mendilimle pantoloma dökülen çayları siliyordum. Sıcak çaydan bacağımla yanmıştı. Cacık Cavit bana keyifli keyifli göz kırptı:

— Nasıl? Dediğim kadar var mı?

— Fazlası var, eksigi yok... Kaç yaşında?

— Daha altısını bitirmedi.

— Allah kolaylık versin.

Yan gözle gardırobun üstüne tünleyen çocuğa bakıyordum. Başı, tıpkı tüylü köpeklerin başına benziyordu. Saçlar yüzünü kapadığından gözleri hiç görünmüyordu. Oturduğumuz salonun pencere camları, mermi geçmiş gibi, yer yer delikti. Tavanda asılı beş kollu avizenin yalnız bir kolunda cam kavanoz ve lamba kalmıştı. Öbür kollar çıplak demirdi. Kapıların hiçbirinde tokmak yoktu. Bütün bunların oğlanın işi olduğu belliydi.

Cavit,

— Birader, dedi, böyle bir çocuk, görülmüş şey değil. Şimdiye kadar, inanır mısın, hiç ağlamadı.

Kaynanası da onu onayladı:

— Maşallah hiç ağlamaz... Dün ne oldu, biliyor musunuz? Sen buzdolabının arkasına keserin sapını sok. Oynaya oynaya buzdolabını devir. Bir de gittim, buzdolabı üstüne devrilmiş, altında yatıyor. Gık demiyor efendim.

Alnından da şakır şakır kanlar akıyordu. Kapıcıyı çağır-
dık da, buzdolabının altından zor çıkardık.

Cacık Cavit,

— Bu çocuğu ne yapsak bilmem ki... dedi, acaba asker
mi yapsak?

Çocuğun annesi,

— Herkes şaşıyor, dedi, ağlamayan çocuk hiç görül-
memiş. Beyefendi, geçen gün kediye evin içinde belki bir
saat kovaladı. Zaten kedi onu gördü mü kaçıyor. Kova-
ladı, kovaladı. Kedi en sonunda balkondan bahçeye ken-
dini attı. Ne yapsa beğenirsiniz? Kedinin arkasından o da
balkondan bahçeye atlamaz mı?

İçimden gülmek geldi ama, zor kendimi tuttum. Çün-
kü balkonun bahçeden yüksekliği enaz üç dört metre
vardı.

— Biyerine bişey oldu mu? dedim.

— Olmuştur herhalde... Tutamadık ki anlayalım... Bi-
kaç gün topalladı, sonra geçti.

Biz konuşup dururken, küt diye enseme bişey düştü.
Enseme düşen şeyin ağırlığıyla, başım sehpaye çarptı.
Çocuk, gardırobun üstünden enseme atlamış, bacaklarını
boynumdan geçirip ayaklarını sallayarak,

— Deeeeh!.. diye bağııyordu.

Babası saldııp tuttu. Çocuğa iki tokat salladı ki, tam
yenıçeri şamarı. Ama oğlan hiç oralı değıl, sırtıyor.

Doğrusu ben, çocuğu korkutmuyorlar, dövmüyorlar
da ondan bu kadar yaramaz sanıyordum. Ama o iki to-
kattan sonra da oğlan yılışınca, pes dedim. Cacık Cavit,
oğlanı iki bacağının arasına aldı, yüzünü kapayan saçla-
rını kaldırdı... Alttan yumru yumru, patates gibi bir surat

çıktı. Babası, oğlanın başındaki yumruk büyüklüğünde bir şişi gösterdi,

— Dün akşam kafasına vazoyu düşürdü de, başı böyle şişti, dedi.

Annesi,

— Vazonunki o değil, dedi, o şiş semaverin düştüğü yer... Hem de semaverin içinde kaynar su vardı.

Haminnessi,

— Semaverin şişi arkada, dedi, tepesindeki şiş merdivenden taşlığa düşünce oldu.

Oğlan babasının bacakları arasında çırpınıp duruyordu.

Cacık Cavit karısına,

— Aman, tentürdiyot şişesini getir, yakalamışken şunun orasına burasına sürelim, dedi.

Kadın bir paket pamukla bir şişe tentürdiyot getirdi. Çocuğun elbisesinin dışında görünen heryeri yara, bere, kan, sıyrık içindeydi. Cacık Cavit pamuğu tentürdiyotta bulayıp bulayıp çocuğun heryerine sıvamaya başladı. Sıyrıkların, yaraların üstüne tentürdiyot sürdükçe, benim canım yanıyor gibi oluyor, ama çocuk suratını bile buruş-turmuyordu.

Ben artık kendi kendime çocuğun kafadan sakat, duyarlığını yitirmiş olduğuna inanmıştım. Kendi başıma bir sakatlık gelmeden bir ayak önce oradan kurtulmak için ayağa kalktım. Kapıdan çıkana kadar oğlan bikaç şey daha devirdi.

Giderken yarım ağızla,

— Bize de buyurun... dedim.

— Perşembe günü geliriz, dediler.

Az daha yüreğıme inecekti. Eve gidince bizimkilerine,
— Aman, dedim, bu perşembe akşamı bize bir bela geliyor. Ortalıkta kırılacak, dökülecek bişey bulunmasın.

Ertesi gün de Cavit'e,

— Oğlanı da getirecek misin? diye sordum.

— Yok canım, dedi, hiç getirir miyim...

Getirmeyeceğıne o kadar sevindim ki, o sevinçle,

— Aaaa... olmaz, getir allasen... deyivermişim.

— Olmaz, dünyada getirmem. Evi yıkar.

Böyle dediğı halde oğlunu da getirdi. Onu banyoya kilitleyip yola çıkmışlar. Oğlan da banyonun penceresinden, yağmur borusuna tutunup inmiş. Arkalarına düşmüş. Üstelik babasını taşlamaya başlamış.

Sokak kapısından içeri girer girmez çocuğun ayağı kaydı, düştü. Ama bu çok önemsiz bir düşüştü. Değil onun gibi yedi canlı bir yaratık, en sünepe bir çocuk bile bu kadcılık düşmeye ağılamazdı. Ama annem,

— Ah evladım!.. diye çocuğun üzerine atılınca, çocuk şaşaladı.

Arkasından karım,

— Vah yavrum... Bişey oldu mu? Vah vah!.. Mutlaka incindi biyeri... diye bağırmaya başladı.

Ben de onlara katıldım:

— Gördün mü tersliğı... Nasıl da düştün yavrum...

Hizmetçi çığlık çığlığa yetişti:

— Çıktı mı, kırıldı mı? Vah, vah, vah!.. Doktora mı gidelim, ne yapalım?

Evde konuğumuz bulunan iki kadın da çocuğun üzerine atıldılar. Kadınlar çığlık çığlığa çocukla uğraşıyorlardı.

Çocuk bağırişip çağrıışan kadınlara bir zaman şaşkın şaşkın baktı. Sonra altdudağı büküldü. Suratı ekşidi. Bir çığlıkla ağlamaya başladı. Ama ne ağlama... Bitürlü susmaz.

— Kendi düşen ağlamaz, diyoruz.

— Canım bişey olmadı... diyoruz.

Ne desek boş. Oğlan iki gözü iki çeşme, belki yarım saat ağladı. Olana bitene, annesi babası da şaşırdı. Daha yeni susmuştu, su istedi. Hizmetçi suyu getirdi. Çocuk elinden su bardağını düşürdü. Ama bardak üstüne değil, yere düşüp kırılmıştı. Bizim evdeki kadınlar hep birden,

— Aaaa!.. diye bir bağırtı ile çocuğa yürüdüler.

— Bişey oldu mu yavrum?

— Biyerin acıdı mı evladım?

— Çabuk kolonya getirin...

Çocuğun yine dudakları büküldü, çenesi büzüldü, suratı ekşidi, bir ağlama daha tutturdu. Canı yandığından yada korktuğundan ağlamıyordu. Ama kadınlar öyle bir çığlıkla sözde ilgileniyorlardı ki, zavallı çocuk da bunca telaş karşısında ağlamak zorunda kalıyordu. Her ağlaması yarım saatten uzun sürüyordu. Bizim evden gidene kadar dört posta ağladı. Ama yaramazlık da yapmadı.

Şimdi Cacık Cavit'i gördükçe oğlunu soruyorum.

— Hiçbir yaramazlığı kalmadı ama, durmadan ağlıyor, diyor.

Başka bir arkadaşına da,

— Oğlumun huyunu bozdular, diye bizden yakınmış.

KONSERVE KUTUSU

Terslik olunca üst üste olur. Kemaller bize geldikleri gece evde yemek yoktu.

Annesi,

— Koş, bakkaldan bir kutu konserve al, dedi oğlana.

— Ne konserveyi anne?

— Ne bulursan artık, dolma, fasulye, ne varsa...

Biz salonda oturuyorduk misafirlerle. Kemal saatine baktı. Yemek geç kaldığı için sıkıldığı belliydi. Bu ne kurulmaz sofra? Evde üç kadın var, bir sofra kuramadılar. Saat dokuza geliyor. Misafirleri oyalamak için, lafı şiir üstüne açtım. Ne de olsa şiirin lafı uzun sürer.

Dışarda bitakım gürültüler oluyor, keser, çekiç sesleri... Kemal alaylı,

— Ne o, tamirat mı var? dedi.

Kulağıma yemek odasından sesler geliyordu:

— Ayol öyle açılmaz o... Nerede kutu açacağı?

— Sen bana ver.

— Bırak canım, ekmek bıçağını getir sen.

Derken bir çığlık duyuldu.

Ne var? Ne oluyor? diye dışarı fırladım. Bir de bakayım ki, karımın bileğinden kan fışkırıyor, yerde bir

konserve kutusu, keser, bıçaklar, çekiç, tirbuşon, kutu açacağı...

— Bu ne rezalet! diye bağırđım, misafirler yemek bekliyor, siz burada birbirinize girmişsiniz.

Annem, ne de olsa kaynana değil mi ya,

— Ben söyledim, dedi, hiç öyle konserve açılır mıymış?

Kızım, annesinin kan akan bileğini sararken, annem de eline kutu açacağını aldı. Biyandan konserve kutusunu açmaya çalışıyor, biyandan da söyleniyordu:

— Her bir işin bir usulü var. Tirbuşonla kutu açılır mı? Büyük lafı dinlemezsiniz ki... Daha çok söyleyecekti ama, hay Allah kahretsin! diye kutuyu da, kutu açacağını da biyana fırlattı. Şimdiki kutuları da ne biçim yapıyorlar canım? Eski konserve kutularını eline alıp bismillah diye kutu açacağını şöyle bir çevirdin miydi kâğıt gibi yırtılıverirdi.

Kızım bu sefer annesini bıraktı, haminnesinin imdadına koştu.

Artık söz sırası bana gelmişti. Konserveyi alan oğluma açtım ağzımı, yumdum gözümü, söylemedik laf bırakmadım:

— Hiç sende akıl yok mu be? İnsan konserveyi alırken bakkala açtırmaz mı? Kafa yok ki... Koş, kapanmadan bakkala götür açsın.

— Baba, söyledim vallahi, bakkal açmıyor.

— Nasıl açmazmış?

— Açmıyor işte... Çırağı geçen gün açacak olmuş, nabız damarları çatlamış, ilkyardım hastanesine zor kaldırmışlar. Ben canımı sokakta bulmadım, diyor bakkal.

— Götür sen. Benden de selam söyle, çabuk açsın...

Misafirlerin yanına girdim. Tabii Kemal, gürültümüzü duymuş,

— Ne bu telaş? dedi, yemek içinse, hiç zahmet etmeyin. Biz gideceğiz.

— Dünyada bırakmam. Bu vakit gidilir mi hiç? Bizim oğlanın beceriksizliği işte... Kapağım açtırmadan konserve almış bakkaldan. Annesi de açayım derken damarını kesti. Annem işe karıştı. O da yaralandı. Şimdi tekrardan bakkala gönderdim. Akılsız başın cezasını ayak çekermiş.

Kemal'in karısı,

— Boşuna göndermişsiniz çocuğu, dedi. Bakkallar konserve kutularını açmıyorlar. Geçen gün bizim komşular bir kutu sardalye aldılar da, bütün mahalle bir olduk, açamadık.

Kemal cebinden zincire bağlı bir çakı çıkardı. Çakının dört beş ucu, bikaç parçası vardı. Karısına,

— Sen bunu görüyor musun? dedi, bununla konserve kutusu değil, kasa açılır, kasa...

Kemal'in erkek kardeşi de cebinden başka bişey çıkardı.

— Seninkiler demode oldu, dedi, onu taşımak bir iş. Bak bu bitane sap, ama ne marifetleri var. Böyle yaparsan şişe mantarı açar, bu tarafıyla kutu açar, şöyle tutarsan gaz tenekesi açılır. Mesela evde bir dolabın anahtarı kayboldu. O zaman şu tarafını sok deliğe, hemen dolap açılır. Bunun tam on dört marifeti var. Amerika'dan gelirken aldım. Her insana lazım.

Kemal,

— Ben babamdan gördüğümde şaşmam, dedi. Bana bu babamdan kaldı. Değil konserve kutusu, petrol kuyusu olsa açar.

Bu sırada oğlum elinde konserve kutusuyla içeri girdi.
— Açtırdın mı?

Oğlumun elindeki konserve kutusu yamrı yumru olmuştu. Kutunun kapağı, kenarı birbirine girmişti.

— Eline çivi battı baba, sonra bakkal, ben bu kutunun da, kutuyu yapanın da, alanın da... diye küfretti. Kaldırdı kutuyu fırlattı.

Kemal gülerek,
— Ver şunu bana, dedi.

Babasından kalan aleti cebinden çıkardı. Dizine kutuyu dayadı. Sonra o aleti bastırdı. Biyandan da bakkala söyleniyordu:

— Eşşek herif, bir de bakkal olacak... Ne biçim bakkal bunlar? Ah... aman...

Bereket evde ecza dolabı var da, hemen koştuk dolaptan tentürdiyot getirdik, dizkapağını sıkıca sardık. Üstelik pantolonu da yırtılmıştı.

Kemal'de küfrün bini bir para:

— Konserve kutusu değil, sır küpü namussuz. Alt tarafı içinde üçbeş dolma var bunun, devlet sırrı yok ya... Bu kadar sıkı yapacak ne var bunu?

Kemal'in kardeşi,

— Ver şunu da gör, kutu nasıl açılmış, dedi.

Amerikan icadı kutu açacağı da işe yaramadı. Aleti o yana çevirdi olmadı, bu yandan sokmak istedi, girmede.

— Vay anasını be... Keser var mı, keser?

— Dolmalar ezilir yahu...

Kemal'in karısı,

— En iyisi çivi, dedi, bana büyük bir çivi verin, temel çivisi...

Herkes denedi. Kimi keserle vurdu, kimi çiviyle delmeye çalıştı:

— Verin bunu!.. dedim. Artık iş başa düşmüştü. Kutuyu aldım, mutfığa götürdüm. Kemik kırmak için kullandığım satırı elime aldım. Karşımdaki konserve değil, sanki bir düşmandı. Artık kutuyu açmak değil, ezmek, parçalamak istiyordum. Satırı kaldırdım, kaldırdım, bütün gücümle kutuya indirdim. Pırrt... Kutu kaydı, havaya fırladı. Önce tavana çarptı, sonra duvara, hızını alamadı, bیلardo yuvarlağı gibi geldi kafama çarptı, yere düştü. Elimi, başıma götürdüm:

— Tuh Allah kahretsin.

Başım ceviz gibi şişmişti.

Kemal,

— Bunu çilingirden başkası açamaz, dedi.

Karım,

— Çilingir dediniz de aklıma geldi, dedi, alt kattaki hanımın kocası demirci, götürüyim, belki açar.

Eğri büğrü, yamru yumru olan kutu, fünüyesi takılmış bir el bombası gibi yerde duruyordu. Dokuz kişi başına toplanmış, korkuyla, kinle ona bakıyorduk.

Karım, komşumuz demirciye onu götürmeye hazırlanırken kapı çalındı.

— Yukarıda gürültüyü duyduk da, merak ettik, acaba bişey mi oldu diye...

Demircinin karısı gelmişti. Ben doğrusu kutunun açılmasından vazgeçtim ama, bu kadar sıkı sıkıya içinde saklanan şeyi merak ediyordum. Beşon yalancı dolma için bu kadar sıkılık olamazdı.

Karım, demircinin karısına her şeyi anlattıktan sonra,

— Ah kardeş, sorma başımıza gelenleri, dedi, kan revan içinde kaldık; kimimizin eli kesildi, kimimizin başı yarıldı.

Kadın,

— Vah vah!.. dedi.

— Acaba sizin bey açabilir mi?

Kemal,

— Eğer demir matkabı yoksa açamaz, dedi.

Kemal'in kardeşi,

— Buna demir matkabı işlemez, dedi, çelik kalem olur da, varyozla vurulursa, belki açılır.

Kadın,

— Bizim bey evde olsa açardı ama, yok, daha gelmedi, dedi, ama çırak evde. Onu göndereyim belki açar.

— Aman hanımefendi, dedim, bu çırağın yapacağı iş değil.

— Çok beceriklidir. Daha oniki yaşında ama elinden her iş geliyor. Köyden yeni geldi. Zavallı okuyamamış, zanaat öğrenecek.

Bunu söyledikten sonra kadın koşarak merdivenleri indi. Beş dakika sonra çelimsiz, sıska bir çocukla döndü.

— Yusuf, şu kutuyu aç oğlum, dedi.

Biz hepimiz, yerde duran konserve kutusuna bir ölüm makinesiymiş gibi, korkuyla bakıyorduk. Çocuk bizim perişan halimize teker teker baktı. Sonra yerden kutuyu aldı. Elinde şöyle bir çevirdi.

Hepimiz bir düşünce ileri sürüyorduk:

— Aletsiz açılmaz oğlum.

— Ayol, biz koca insanlar açamadık. Bu parmak kadar çocuk açabilir mi?

— Aman çocuğum yavaş. Çok belalı bişey. Biyerini sakatlarsın...

Çocuk o eğri büğrü kutuyu sol eline aldı, sağ eliyle, cıgara paketi açar gibi açiverdi.

— Buyurun!

Gözlerimiz fal taşı gibi açılmıştı.

— Aman oğlum, nasıl açtın?

Çocuk,

— Sizin okumanız, yazmanız yok mu? dedi. İşte burada yazıyor ya nasıl açılacağı...

Konserve kutusunun üstündeki kâğıtta şunlar yazılıydı: “Kutuyu açmak için, üst taraftaki ucu tutup, yavaşça sola doğru çeviriniz.”

O kadar şaşırmıştık ki, çelimsiz demirci çırağı giderken teşekkür bile edemedik.

AMERİKA'YI YAPAN MİMAR¹

Istanbul, 15 Kasım 1963

Sevgili Kardeşim Zeynep,

Mektubunu alınca çok sevindim. Sağol. Doğrusu Ankara'daki okula gidince bizi unutursun sanıyordum. Mektubunu sınıfta bütün arkadaşlara okudum. Hepsi de sevindi. Sana selam yazmamı söyledi.

Ben de verdiğim sözü tutuyorum. Burda geçen önemli olayları sana yazacağım.

Sen burdan gittikten biriki gün sonra, hiç unutamayacağım bişey oldu. Onu anlatayım sana.

Öğretmenimiz bir sabah okula müfettiş geleceğini söyledi. Çok heyecanlıydı. Ama biz daha çok heyecanlandık.

O gün müfettişin burda yakınlarda olan başka okullara da gittiğini duyduk. Başka okullardaki arkadaşlarımıza müfettişin ne yaptığını sorduk. Onların söylediğine göre, müfettiş her girdiği sınıfta öğretmene, “Bir problem yazdırın da öğrencileriniz çözümlesin,” diyormuş. Sonra, yine öğretmene, öğrencilere bir şiir yazdırmasını söylü-

1 Aziz Nesin'in *Şimdiki Çocuklar Harika* adlı romanından.

yormuş. Yazılanları gözden geçiriyormuş. Ondan sonra, bikaç öğrenciye hep aynı soruları soruyormuş. Sorduğu sorular da şunlarmış: “Amerika kaç yılında keşfedildi?”, “Ençok sevdiğin insan kimdir?”, “İstanbul’u kim fethetti?”, “Süleymaniye Camisini kim yaptı?”.

Öğretmenimiz bize yeni defterler aldirttı. Karatahtaya çok zor bir problemle çözümünü yazdı.

— Bunu defterinize olduğu gibi geçirin! dedi.

Hepimiz defterlerimize karatahtadaki o problemle çözümünü geçirdik. Sonra öğretmenimiz karatahtaya bir de şiir yazdı.

— Bunu da defterinize dikkatle geçirin! dedi.

Şiiri de yazdık defterlerimize. Sonra öğretmenimiz defterlerimize baktı. Doğru yazıp yazmadığımızı denetledi. Yanlış yazılanları düzeltti.

— Çocuklar, Müfettiş Bey dersanemize gelirse, ben size bu problemle bu şiiri yazdıracağım... dedi.

Bütün bu işler olup bittikten sonra,

— Şimdi de bazı soruların cevaplarını öğreneceksiniz. Müfettiş Bey kaldırıp sorarsa birinize, makine gibi çabuk cevap vereceksiniz... dedi.

Sonra bize soruları ve cevaplarını ezberletti.

— Amerika kaç yılında keşfedildi?

Hep bir ağızdan bağıryorduk:

— 1492.

— Dünyada ençok sevdiğin kim?

Bu soruya herkes başka türlü cevap verdiği için bir uğultu-gürültü yükseliyordu. Kimimiz “Atatürk”, kimimiz “Annem” yada “Babam” diye bağıryorduk.

Sonra öğretmenimiz üçüncü soruyu soruyordu:

— İstanbul’u kim fethetti?

Şıp diye cevabı yapıştırıyorduk:

— Fatih Sultan Mehmet.

— Süleymaniye Camisini kim yaptı?

Öğretmenimiz sorusunu bitirmeden, ezberlediğimiz cevabı hep birden bağıryorduk:

— Mimar Sinan...

İki gün hep bu sorularla cevaplarını ezberledik. Öğretmenimiz sık sık “Sakın unutmayın ha!” diyordu.

Ben artık içimden arka arkaya cevapları dizi-yordum: “1492. Babam. Fatih Sultan Mehmet. Mimar Sinan. 1492. Babam. Fatih Sultan Mehmet. Mimar Sinan. 1492. Babam...”

Öyle alışmıştım ki, nerde olsam, elimde olmadan bu cevapları sırasıyla mırıldanıp duruyordum.

Bir sabah annem,

— Hasta mısın? diye sordu.

— Değilim... dedim.

— Bütün gece, “1492, Babam, Fatih Sultan Mehmet, Mimar Sinan...” diye sayıklayıp durdun da, ateşin yükseldi sandım... dedi.

O gün ilk derste müfettiş sınıfımıza geldi.

Bilirsin, ben öyle çok heyecanlı değilimdir ama, nedense o gün çok heyecanlandım. Titriyordum heyecandan. Belki de öğretmenin heyecanı bana geçmişti. Çünkü onun ellerinin titrediğini gördüm.

Müfettiş,

— Öğrencilerinize bir şiir yazdırınız... dedi.

Bunun üzerine öğretmenimiz bize,

— Yazın! dedi.

Daha önce defterlerimize yazdırdığı şiiri okumaya başladı. Şiir önceden defterlerimizde yazılıydı. Arkadaşların çoğu şiiri bile yazmıyor, yazarmış gibi yapıyordu.

Öğretmenimiz şiiri okumasını bitirdi. Müfettiş teker teker defterlerimize baktı. Hiçbirimizinkinde imla yanlış bulamadı. Öğretmenimize,

— Teşekkür ederim, öğrencilerinizi iyi yetiştirmişsiniz, dedi.

Solumdaki sırada oturan Cengiz'in defterine bakmamıştı.

— Bakayım defterine... dedi.

Cengiz defterini uzattı.

Müfettiş,

— Bu ne? dedi.

— Şiir efendim.

Müfettiş,

— Bu nasıl şiir? diye bağırınca, başımı uzatıp yan gözle baktım.

Cengiz heyecandan yanlışlıkla, şiir yazılı diye, önceden matematik probleminin yazılı olduğu sayfayı açmış.

— Nerde yazdığın şiir?

Azkaldı, Cengiz şiir yazılı öbür sayfayı açacaktı. Müfettişin arkasına gelen öğretmenimiz, eliyle, gözüyle işaretler yapmaya başlayınca, Cengiz durumu anladı.

— Şiiri yazamadım efendim... dedi.

Öğretmenimiz hâlâ eliyle Cengiz'e işaretler yaparken, Müfettiş birden geriye döndü.

— Bir de matematik problemi yazdırın da çözümlesinler... dedi.

Öğretmenimizin yüzü kıpkırmızı olmuştu.

Müfettişin önce problem yazdıracağını, sonra şiir yazdıracağını sanıyorduk. Bize öyle söylemişlerdi. Müfettiş, soru sırasını değiştirince Cengiz de şaşırmişti.

Cengiz'in defteri müfettişin elindeydi. Onun için öğretmenimiz eskisinden başka bir problem yazdırdı. Matematikten hep pekiyi alırım, bilirsin. Artık öyle şaşırmışız ki, problemi ben bile çözümleyemedim. Defterlerimize bakan müfettiş suratını buruşturdu. Öğretmenimiz çok utanmıştı. İçimden, "Müfettiş, ah, beni kaldırıp sorsa da makine gibi cevaplar versem," diyordum. Öğretmenimizin yüzünü ağartmak istiyordum. Kendi kendime boyuna: "1492. Babam. Fatih Sultan Mehmet. Mimar Sinan. 1492..." diye mırıldanıp duruyordum.

Sanki içimden geçenleri okumuş gibi, müfettiş bana,
— Sen kalk! dedi.

Sevinçle fırladım. Sonradan bana arkadaşların söylediğine göre, müfettiş,

— Kaç yaşındasın? diye sormuş.

Ben heyecandan soruyu anlayamadığım için, Amerika'nın keşfini soruyor sandım,

— 1492 efendim... diye bağırdım.

Şaşkınlıktan gözleri büyüyen müfettiş,

— Neee? Kaç yaşındasın? diye bir daha sordu.

Ben de doğru cevap verdiğimi sanarak,

— 1492 efendim... diye daha yüksek sesle bağırdım.

Müfettiş,

— İstanbul'u kim fethetti? diye sormuş.

Ben ezberlediğim cevap sırasına göre,

— Babam... dedim.

Müfettişin soruların sırasını değiştireceğini önceden hiç düşünmemiştim.

Müfettiş ayağını yere vurup bağırdı:

— İstanbul'u kim fethetti, diye soruyorum.

— Babam, efendim.

— Senin baban kim?..

— Mimar Sinan.

— Ağzından çıkanı duymuyor musun oğlum? Babanı soruyorum, Mimar Sinan diyorsun.

İşte ancak o zaman kırdığım potu anlayabildim. Ama heyecandan, müfettişin de bağırmasından öyle şaşırmış-tım ki, bitürlü kendimi toparlayamıyordum.

— Peki, Mimar Sinan ne yaptı?

Artık büsbütün şaşırmıştım. O şaşkınlıkla,

— İstanbul'u fethetti efendim... diye bağırdım.

— Kim?

Sözde yanlışımı düzeltmek için,

— Mimar Süleyman... dedim.

— Süleymaniye Camisini kim yaptı öyleyse?

— Sultan Sinan Fatih...

Kelimeleri birbirine karıştırdığımı sezinliyordum ama, artık toparlanamıyordum.

Müfettiş öyle kızmıştı ki, kızgınlıkla o da şaşırıp,

— Oğlum, dedi. Amerika'yı yapan Mimar Sultan Mehmet'tir, Süleymaniye Camisini de keşfeden Fatih Sinan'dır.

Çocuklar kendilerini tutamayıp kıkırdarak gülüş-meye başlayınca, müfettiş yanlış söylediğini anladı. Yanlışını düzeltmek istedi:

— Yani Sinaniye Camisini Mimar Süleyman yaptı, Fatih'i Mimar Sultan Mehmet fethetti demek istiyorum...

Yine yanlış söylediğini anlayıp,

— Beni de şaşırttın be çocuk!.. dedi.

Kızgınlıkla başını sallaya sallaya, kapıyı hızla çarpıp dersaneden çıktı.

Dersanede çıt yoktu. Bisüre sonra öğretmenimiz,

— Yazıklar olsun!.. dedi.

Bu sözü bana mı, müfettişe mi, yoksa kendisi için mi söylediğini anlayamadım.

Bu olayın beni nasıl üzdüğünü anlatamam. Her hatırlayışında utanıyorum. Oysa, çabuk çabuk cevaplar verip, öğretmenimizin yüzünü ağartmak istemiştim.

Söz verdiğin gibi, sen de bana orada olup bitenleri yaz, e mi? Mektuplarını bekliyorum. Ben de sana başarılar dilerim kardeşim.

Sınıf arkadaşın

Ahmet Tarbay

AZİZ NESİN'E ÖZGÜ BAŞLICA YAZIM BİÇİMLERİ

-beri	[beri]	bisüre	[bir süre]
-buçuk	[buçuk]	bisürü	[bir sürü]
aradabir	[arada bir]	bişey	[bir şey]
arasıra	[ara sıra]	bitakım	[birtakım]
arayer	[ara yer]	bitane	[bir tane]
ardarda	[art arda]	bitek	[bir tek]
aşkolsun	[aşk olsun]	bitürlü	[bir türlü]
azbiraz	[az biraz]	biyana	[bir yana]
azçok	[az çok]	biyandan	[bir yandan]
azkaldı	[az kaldı]	biyer	[bir yer]
azkalsın	[az kalsın]	burda	[burada]
bibakıma	[bir bakıma]	buyüzden	[bu yüzden]
bibaşına	[bir başına]	candarma	[jandarma]
biçok	[birçok]	cıgara	[sigara]
bidaha	[bir daha]	çokaz	[çok az]
bidolu	[bir dolu]	çukulata	[çikolata]
bigün	[bir gün]	dışarda	[dışarıda]
bikaç	[birkaç]	enaz	[en az]
bikez	[bir kez]	ençok	[en çok]
birara	[bir ara]	epiy	[epey]
birarada	[bir arada]	fotograf	[fotoğraf]

güle güle	[güle güle]	ilerde	[ileride]
herbişey	[her bir şey]	işgören	[iş gören]
hergün	[her gün]	kırvat	[kravat]
herhangibir	[herhangi bir]	kimbilir	[kim bilir]
herneyse	[her neyse]	nağra	[nara]
herşey	[her şey]	nerde	[nerede]
hertürlü	[her türlü]	orda	[orada]
heryan	[her yan]	pekaz	[pek az]
heryer	[her yer]	pekçok	[pek çok]
herzaman	[her zaman]	sağol	[sağ ol]
hiçbişey	[hiçbir şey]	Sivas	[Sivas]
hiçkimse	[hiç kimse]	şurda	[şurada]
hoşgeldin	[hoş geldin]	tiren	[tren]
Istanbul	[İstanbul]	varol	[var ol]
içerde	[içeride]	yada	[ya da]
ikidebir	[ikide bir]	yukardan	[yukarıdan]

yazıyla gösterilen
her sayı bitişik

[yazıyla gösterilen
her sayı ayrı]

Aziz Nesin, yapıtlarının telif haklarını tümüyle
NESİN VAKFI'na bağışlamıştır.

NESİN VAKFI'nın amacı, kimsesiz, yoksul ve
eğitime muhtaç çocukları, ilköğretimden başlatarak
bir yüksekokul bitirinceye ya da bir meslek
edininceye dek her türlü gereksinimlerini sağlayarak
barındırmaktır.

NESİN VAKFI'nın senedi gereğince,
vakfın amacına uygun olması koşuluyla,
her dileyen her türlü yardım, katkı ve
bağışta bulunabilir.

Her türlü bilgi ve broşür istekleri için posta adresi:
NESİN VAKFI, PK 5 Çatalca 34540 İstanbul

Bağış hesapları ve bilgi için NESİN VAKFI'nın
internet sitesi: www.nesinvakfi.org
e-posta: nesinvakfi@nesinvakfi.org

Türkiye İş Bankası'nın
ilkokul ve ortaokul öğrencilerine
karne armağanıdır.

EN BÜYÜK YATIRIMIMIZ GELECEGE

ISBN 978-605-360-869-1